

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Nesezdané soužití – sociální a právní aspekty

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Miroslava Kejdová, CSc.

Vypracovala:
Bc. Lenka Krejčová

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji tímto, že jsem diplomovou práci na téma „Nesezdané soužití – sociální a právní aspekty“ vypracovala samostatně s použitím uvedených informačních zdrojů.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Brno 3.3.2010

.....
Bc. Lenka Krejčová

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Miroslavě Kejdové, CSc., za velmi užitečnou metodickou pomoc, cenné rady, vstřícnost, čas a ochotu, kterou mi poskytla při zpracování diplomové práce.

Kuřim 2010

Lenka Krejčová

OBSAH

ÚVOD	2
1 HISTORIE A SOUČASNÝ VÝVOJ PARTNERSKÝCH VZTAHŮ	4
1.1 HISTORICKÝ POHLED NA VZTAH MUŽE, ŽENY A RODINNÉ SOUŽITÍ	4
1.2 PROMĚNY RODINNÉHO SOUŽITÍ V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI	6
1.3 ZMĚNY RODINNÉHO CHOVÁNÍ V SOCIOLOGICKÝCH TEORIÍCH	9
1.4 PROMĚNY HODNOT	12
1.5 DÍLČÍ ZÁVĚR	14
2 NESEZDANÉ SOUŽITÍ V ČESKÉ SPOLEČNOSTI	16
2.1 PODOBY NESEZDANÉHO SOUŽITÍ	16
2.2 NESEZDANÉ SOUŽITÍ VERSUS MANŽELSTVÍ	19
2.2.1 <i>Manželství a nesezdané soužití z pohledu práva</i>	21
2.2.2 <i>Sociální pohled na nesezdané soužití</i>	27
2.3 DÍLČÍ ZÁVĚR	28
3 NESEZDANÉ SOUŽITÍ V KUŘIMSKÉM REGIONU	30
3.1 PROMĚNY RODINNÉHO SOUŽITÍ V DEMOGRAFICKÝCH UKAZATELÍCH	31
3.2 DŮVODY PRO VOLBU NESEZDANÉHO SOUŽITÍ	35
3.2.1 <i>Vybraná problematika nesezdaného soužití</i>	36
3.2.1.1 Nesezdané soužití s přechodem do manželství	36
3.2.1.2 Nesezdané soužití ukončené rozchodem	39
3.2.1.3 Nesezdané soužití a úmrtí	40
3.2.1.4 Nesezdané soužití, rozchod a problematika výchovy dítěte	41
3.3 DÍLČÍ ZÁVĚR	42
4 PRŮZKUM OKOLNOSTÍ VEDOUCÍCH K NESEZDANÉMU SOUŽITÍ	44
4.1 CÍL PRŮZKUMU	44
4.2 METODY POUŽITÉ PŘI SBĚRU DAT A INFORMACÍ	45
4.3 ZPŮSOB VÝBĚRU RESPONDENTŮ	46
4.4 METODY POUŽITÉ PŘI ZPRACOVÁNÍ DAT A INFORMACÍ	46
4.5 ANALÝZA VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU	46
4.6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	62
4.7 DÍLČÍ ZÁVĚR	65
5 ZÁVĚR	67
RESUMÉ	69

ANOTACE	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
SEZNAM PŘÍLOH	74
SEZNAM TABULEK	74
SEZNAM GRAFŮ	75

Úvod

Celá naše společnost se v průběhu uplynulých dvaceti let značně proměnila. Každá zásadní změna, byť „sametová“, s sebou přináší řadu pozitiv, ale i mnohá negativa. Změnil se nejen politický systém, ale i ekonomický, sociální a duchovní. Se změnou podmínek všech oblastí společenského života šla ruku v ruce změna systému hodnot. K výrazné změně došlo ve vztahu státu k občanům. Občan nese plnou odpovědnost za sebe i svou rodinu. Jinými slovy řečeno: „ Každý se musí postarat sám o sebe!“¹ V praxi to znamená aktivně a s odhodláním vzít změny na vědomí, přizpůsobit se jim a naučit se v rámci nich žít. To vyžaduje už velkou dávku odvahy, spojenou s důsledností, cílevědomostí a tvrdou prací.

Svémi proměnami prošly i rodina, život jejích členů a potažmo vztah muže a ženy na jejichž „podstatě“ samotné se rodinný život nachází. Ve své diplomové práci se zabývám formami rodinného života mladé generace s podrobnějším zaměřením na „nesezdané soužití“ v kuřimském regionu. Částečně navazuji na svoji bakalářskou práci na téma „Proměny rodiny“, kde jsem porovnávala prostřednictvím demografických dat republikové údaje s údaji kuřimského regionu. Kuřimský region si přes prudký vývoj dosud zachovává tradiční vztah k formám rodinného soužití. I přesto se „nesezdané soužití“ v regionu vyskytuje a jeho počet narůstá, o čemž se denně přesvědčuji při výkonu svého povolání matrikářky.

Moje diplomová práce je zaměřena na mladé lidi žijící v „nesezdaném soužití“, se kterými se při své každodenní praxi setkávám, a to na páry bezdětné i páry s dětmi. Zabývám se problematikou týkající se právní a sociální ochrany rodiny – muže a ženy žijícími v nezdaném soužití, postavením jejich nezletilých dětí a okolnostmi ovlivňujícími rodinné chování dnešní mladé generace. Zejména se zaměřuji na materiální podmínky, hodnoty a způsoby chování dnešní mladé generace, ať již ovlivněné historickými tradicemi, či nově se formujícími. Nedílnou součástí sledované problematiky je i porovnání institutu nesezdaného soužití a manželství.

¹ KEJDOVÁ, M., *Právo a bezpečnostní politika*. 2. opravené vyd. Brno. IMS. 2007.

Dle mého názoru by bez tohoto porovnání práce nebyla úplná. Subsidiárně jsem zpracovala i demografická data týkající se sňatečnosti, porodnosti a rozvodovosti, která s výše uvedenou problematikou nesezdaného soužití úzce souvisí.

Cílem diplomové práce bylo zmapovat situaci „nesezdaného soužití“ v kuřimském regionu, zjistit nakolik se jedná o „manželství na zkoušku“ a nakolik o alternativu k manželství. Chci potvrdit hypotézu, že více jak 80% respondentů, kteří žijí v nesezdaném soužití, chce v budoucnu sňatek uzavřít. Tato „fiktivní manželství“ jsou předstupněm, nikoliv alternativou k manželství. Manželství má u mladých lidí stále vysokou prestiž. S rostoucí tolerancí k „nesezdanému soužití“ se stále více sňatků uzavírá po narození prvního či druhého dítěte. Vzhledem k okolnosti, že „nesezdané soužití“ není zrovnoprávněno s manželstvím, nelze očekávat jeho hromadný nárůst. Domnívám se, že tento alternativní model soužití se stane častou fází předcházející sňatek a založení rodiny, v menší míře se pak stabilizuje jako svébytná forma soužití.

Společnost ve které žijeme se neustále vyvíjí. Společně s ní se ruku v ruce vyvíjí i vztah muže a ženy a potažmo rodiny. Vyskytuje se řada problémů a situací v nichž se člověk těžko orientuje. Je plně v rukách každého jedince nakolik se naučí v dané situaci orientovat a žít. Úkolem sociálních pedagogů je v této souvislosti plnit základní funkce sociální pedagogiky, a to funkci profylaktickou formou vzdělávání a upozorňování na úskalí v průběhu jednotlivých životních etap i funkci terapeutickou v případech, kdy je třeba vzniklé problémy efektivně řešit.

1 Historie a současný vývoj partnerských vztahů

1.1 Historický pohled na vztah muže, ženy a rodinné soužití.

Pro každou dobu a společnost jsou typické určité vztahy a instituty, které ji charakterizují. K historicky základním institutům patří rodina, manželství, postavení nezletilých dětí, k novějším institutům třeba kohabitace nebo řečeno jinými slovy nesezdané soužití. Instituty charakteristické pro lidskou společnost se objevovaly v různých etapách vývoje lidstva, ale jejich společenský význam a akceptace se v jednotlivých etapách měnily. Všichni se určitě shodneme na tom, že rodina patřila od počátku lidské civilizace mezi nejdůležitější sociální skupiny. Jejím základem bylo manželství nebo pokrevním příbuzenství. Co symbolizovalo rodinu v historii? V první řadě to byl dům, symbolizující a zajišťující její trvání. Dále otec rodiny, který jej předával svému prvorozenému synovi – „dědici“, který byl zasvěcován do hospodaření. Otec také dohlížel na výběr synovy nevěsty. Úkolem nevěsty bylo přinést do rodiny určité „věno“, které by bylo hodno jejich jmění. Dcery s provdávaly mimo svůj dům a mladší synové odcházeli vyplaceni z rodného „statku nebo gruntu“.²

Láska byla potlačována do pozadí jako nedůležitá. Byla považována za určitý druh „přepychu“ nebo „rozmaru“, který si rod nemohl dovolit. Štěstí dítěte bylo podřízeno zachování rodu a rodinného majetku. Ve starém Řecku byli muži nuceni ke sňatkům, aby plodili potomky a udržovali rodinný kult. Sňatek domlouval otec nevěsty s ženichem, který musel respektovat přání svého otce. Postavení ženy v rodině bylo podřízené. Ženy se vdávaly na konci puberty, muži okolo třicítky. Dítě bylo považováno za plnoprávnou osobnost až v okamžiku, kdy dostalo jméno. Bezdětným ženatým mužům byl k zajištění dědiců povolen konkubinát.³

Římané ve svých raných dějinách cenili rodinu natolik, že v právním kodexu „Dvanácti desek“ označili rodinu jako základní jednotku společnosti. Vedle manželství, svazku uzavíraného v zájmu muže s úmyslem si ženu vzít a mít ji jako matku svých legitimních dětí, existoval i konkubinát. V konkubinátě žili

² MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 1. vyd. Praha: Slon, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

³ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha: Slon, 1997. ISBN 80-85850-24-9.

většinou lidé jimž bránila nějaká zákonná překážka žít v manželství. S krizí římské republiky se dostala do krize i římská rodina. Jednou z příčin byly i příznaky měnícího se postavení žen. Nemajetné ženy mohly pracovat jako švadleny, porodní báby, kojné, kadeřnice, písařky, sekretářky, vychovatelky, obchodnice, modistky, dokonce i jako lékařky. Římské ženy se prosazovaly dokonce i v politickém životě. S nástupem císařství zanikly staré formy uzavírání manželství. Císař Augustus vydal sérii zákonů, které měly posílit tradiční rodinná pouta a tím řešit „pustnutí mravů“. Jiný zákon zvýhodňoval rodiny s dětmi, další byl zaměřen proti cizoložství.

O podobě slovanské rodiny v raném středověku se můžeme dočíst jen v kronikách. Slované žili v malých vesnicích a v hradištích chráněných dřevěnými palisádami. Význační mužové mohli mít v pohanské době i více žen, což bylo však výsadou bohatých a mocných. Středověká křesťanstvím proniknutá společnost byla společností stavovskou. Každý ze stavů měl svůj životní styl, svoje právní normy a také specifický typ rodiny. U středověké šlechty rozhodovaly o vhodnosti sňatku dynastické a územní zájmy rodin. Měšťanské rodiny, ovládané jedním mužem, byly zakládány podle majetkových zájmů široké rodiny. Ve středověku byla rodina institucí, bez níž mohl jedinec existovat jen těžko. Příbuzenství bylo v té době mocným poutem. Bez příslušnosti k feudálovi a k rodině neměl člověk ve společnosti místo. Existovala vysoká oddělenost mužské a ženské role, vedoucí postavení měl muž, žena byla v roli podřízené. S nástupem křesťanství se vytvořila přísná monogamie a nerozlučitelnost manželství, jež bylo pod kontrolou církve. Děti byly podřízeny otci. Katolická církev činila podstatné rozdíly mezi dětmi manželskými a nemanželskými. Bylo rozlišováno postavení dítěte narozeného z trvalého konkubinátu, narozené z náhodného spojení či dítě nevěstky. Děti mohly být legitimovány následným sňatkem rodičů, milostí panovníka nebo papeže.⁴

Buržoazní revoluce, bojující za občanskou rovnost, nemohly pominout občanská práva žen. Bylo požadováno uzákonění rovnosti mužů a žen, právo na svobodnou volbu partnera, určenou pouze citovou náklonností. Od tohoto momentu se začíná rozpadat patriarchální rodina.⁵

⁴ VESELÁ, R., et al. *Rodina a rodinné právo*. 2. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA, ISBN 80-86432-93-9.

⁵ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha: Slon, 1997. ISBN 80-85850-24-9.

Novověká industrializace přenesla pracovní místo z rodiny do továrny a soustředila obyvatele do měst. S nástupem žen do továren na přelomu 19. a 20. století, přestal být muž jediným živitelem rodiny a prestiž muže v rodině začala klesat. Sňatky se uskutečňovaly na základě přání snoubenců žít společně, souhlas rodičů se sňatkem se stal dodatečným a formálním. Strmé rozdíly mezi třídami a vrstvami se pozvolna začaly stírat. Podmínky pro párově rovnoprávné manželství vznikly v období druhé světové války, kdy ženy byly potřebné jako pracovní síla a staly se nezávislé na mužském výdělku.

Základním společenským útvarem byla rodina i za socialismu. Řada badatelů, zejména sociologů, se zabývala vývojem rodiny a jejími různými formami, skladbou, způsobem vzniku, společenskou funkcí, proměnami a dalšími znaky. Zapojení značného počtu žen do pracovního procesu se odrazilo v postavení ženy v rodině. V souvislosti s okolností, že se žena se podílela společně s mužem na zabezpečování materiálních potřeb rodiny, bylo dosaženo rovnoprávného postavení obou manželů. Pominul vztah naprosté závislosti, zmizel absolutní pocit nadvlády muže a celoživotní připoutání k němu. Toto období bylo rovněž počátkem ve změnách dělby práce uvnitř rodiny.

1.2 Proměny rodinného soužití v současné společnosti

Česká společnost zažila v 90. letech minulého století zásadní změnu v demografickém chování. Tradiční model rodinného startu - *sňatek – založení společné domácnosti – narození prvního dítěte*, ztratil univerzální platnost. Lidé volí jinou posloupnost událostí ve svém životě. Rodinné starty jsou mnohem rozmanitější, část mladých lidí spolu začíná žít bez sňatku, manželství uzavírá později nebo je dlouhodobě odkládá.

Mezi roky 1989 – 2008 poklesl celkový počet uzavíraných manželství o třetinu z 81tisíc na 52 tisíc, průměrný věk svobodné nevěsty vzrostl z 21,8 na 28,7 let a průměrný věk svobodného ženicha z 24,6 na 31,4 let. Od počátku devadesátých let přibývá počet párů žijících v nesezdaném soužití a zvolna se mění i povaha jeho charakteru. Nesezdaná soužití se stávají tolerovanou formou partnerského života.

Tab. 1.2.1 Manželství ČR

Rok		1995	2004	2005	2006	2007	2008
Počet sňatků		54 956	51 447	51 829	52 860	57 157	52 457
Ženich	svobodný	41 507	37 940	38 347	39 149	41 752	438 038
	rozvedený	12 563	12 857	12 867	13 160	14 818	13 779
	ovdovělý	886	650	615	551	587	640
Nevěsta	svobodná	41 679	38 147	38 605	39 569	42 032	38 117
	rozvedená	12 395	12 552	12 551	12 654	14 410	13 605
	ovdovělá	882	748	673	637	715	735
Průměrný věk	ženich	28,8	32,7	33,1	33,4	31,1	31,4
	nevěsta	25,8	29,8	30,1	30,4	28,5	28,7

Pramen ČSÚ

Potřeba legitimovat početí dítěte sňatkem slábne, stále více dětí se rodí mimo manželství. V roce 2008 se narodilo mimo manželství 36 % z celkového počtu narozených dětí, což je více než třetina. Dále ze statistik vyplývá, že tento podíl je vyšší u prvorodiček a mezi ženami se základním vzděláním než u vysokoškolaček. Ze statistik však není možné zjistit, jaký podíl mimomanželské plodnosti je zastoupen osamělými ženami a jaký podíl je realizován v nesezdaném soužití.

Tab. 1.2.2 Narození ČR

Rok		1995	2004	2005	2006	2007	2008
Živě narození		96097	97664	102211	106130	114632	119570
prům. věk matky		25,8	28,6	28,6	28,9	29,1	29,3
Nar. v manželství		81084	67723	69668	70745	75095	76113
v %		84%	69%	68%	67%	66%	64%
Nar. mimo manželství		15013	29941	32543	35385	39537	43457
v %		16%	31%	32%	33%	34%	36%
z toho ženy	svobodné	10190	23451	25753	28292	32026	35541
	rozvedené	3715	6101	6354	6674	7208	7617
	ovdovělé	322	287	302	293	303	299

Pramen ČSÚ

Výrazně se změnil pohled na nemanželská těhotenství a společensky přijatelná začínají být i nesezdaná soužití s dětmi.⁶

⁶ <http://www.czso.cz/csu/2009>

Nárůst nesezdaného soužití mladé generace je novým trendem posledních desetiletí. Ženy získaly určitá práva a povinnosti dříve náležející jen mužům, v důsledku procesu demokratizace uvnitř rodiny muži ztrácí dřívější mocenské postavení. S rostoucí vzdělaností a kvalifikovaností žen dochází k situaci, že muži i ženy se snaží realizovat především ve své profesi. Do této poměrně náročné situace se rodí děti. Oba rodiče jsou od prvního okamžiku dítěti vzorem, jsou představiteli určitého partnerského vztahu, který dítě sleduje a na kterém se samo učí tomu, jak takový vztah vypadá, jaká jsou pravidla jeho fungování. Osobně se domnívám, že zejména v dnešní „moderní“ a uspěchané době stále platí, že existence úplné harmonické rodiny může ulehčit dítěti jeho pozdější orientaci ve světě dospělých i v jeho soukromém životě. To zda je partnerský svazek založen na existenci manželství či nesezdaném soužití není za daných okolností rozhodující. Nutno však brát na zřetel, že nesezdanému soužití se dostává mnohem nižší právní ochrany než manželství.

K dalším okolnostem, které jsou s největší pravděpodobností spouštěcím momentem nárůstu nesezdaného soužití je nestabilita manželství na základě údajů o vysoké rozvodovosti, proto i statistika rozvodovosti v této práci má dle mého názoru své místo.

Tab. 1.2.3 Rozvody ČR

Rok	1995	2004	2005	2006	2007	2008
Počet rozvodů	31135	33060	31288	31415	31129	31300
r. dle délky trvání manž.						
0-4	8422	6019	5534	5718	7143	7444
5-9	8789	7396	6852	7209	5330	5126
10-14	5180	6994	6089	5681	5424	5148
15 +	8684	12651	12813	12810	13232	13582
rozvody manželství s nezletilými dětmi	22108	20805	19210	19003	18408	18196
v %	71%	63%	61%	60%	59%	58%

Pramen ČSÚ

Mladí lidé, kteří mají vlastní bolestnou zkušenost s rozvodem manželství svých rodičů mohou být v mnohých případech zasaženi natolik silně, že volí raději cestu nesezdaného soužití, které není tak zavazující a snadněji se z něho odchází.

Proto si v mnohých případech hledají partnera s vědomím, že rozvodovost je velmi vysoká. Pravděpodobnost zániku manželství rozvodem v naší zemi opravdu stoupá od počátku spolehlivější statistické evidence dodnes.

Intenzita rozvodovosti v České republice má stagnující úroveň i když patří mezi nejvyšší v Evropě již od šedesátých let minulého století. Výrazně se zvýšil počet rozvodů po déletrvajícím soužití. Dle statistiky je na jednom z předních míst důvodů vedoucích k rozpadu manželství rozdílnost povah a zájmů. Z analýzy rozboru matek nemanželských dětí vyplývá, že si i ženy, které se znovu neprovádají, najdou po rozvodu nového partnera a žijí znovu manželským způsobem života v nesezdaném soužití.⁷

Následkem těchto událostí může být situace, že manželství přestává být jistotou a ztrácí se důvod k jeho uzavření. Rozvodovost se sice začíná snižovat, protože rozpadající se svazky, nebyly často ani jako manželství registrovány, byla to nesezdaná soužití. Co stojí za tímto negativním trendem? Prvním faktorem je zřejmě ztráta opory manželského svazku v transcedenci, změna slibu před bohem ve sňatek jako občanskou smlouvu, jejíž platnost je v kompetenci zúčastněných stran. Druhým faktorem je pravděpodobně změna v povaze manželské lásky a párových vztahů v souvislosti se změnou podstaty ekonomického dědictví na kulturní kapitál.⁸

1.3 Změny rodinného chování v sociologických teoriích

Změny v rodinném chování, rozšíření nesezdaných soužití a pokles plodnosti pod hranici čisté reprodukce zákonitě vyvolaly zájem sociologie a podnítily vznik celé řady teorií. Tyto teorie lze v zásadě rozdělit do dvou skupin. První skupinu představují tzv. normativní či kulturní teorie, druhou teorie racionální volby.

Normativní teorie – zdůrazňují význam hodnot a preferencí v lidském chování a změny rodinného života přisuzují posunu v hodnotách, aspiracích a očekáváních. Většina autorů soustředí pozornost na sekularizace, individualismus a novou ideologii soustředící se na postavení mužů a žen ve společnosti.

⁷ HORSKÁ, P., et al. *Děťství, rodina a stáří v dějinách Evropy*. Praha: Panorama, 1990.

⁸ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 1. vyd. Praha: Slon, 2006, ISBN 80-86429-58-X.

Donald Inglehart vidí příčinu klesající sňatečnosti a nižší podíl osob žijících v manželství v přesunu od „materialistických“ k „postmaterialistickým“ hodnotám. Jeho „materialistické hodnoty“ se vztahují k fyzickému blahobytu a bezpečí – sem přiřadil rodinu a rodinné hodnoty a „postmaterialistické hodnoty“ se soustřeďují na kvalitu života – sem řadí nesezdané soužití a život bez stálého partnera. Tradiční rodina dle Ingleharta dodávala lidem jistotu a zázemí, když žili v těžkých a stresujících podmínkách. Dnešní mladá generace si může dovolit klást větší důraz na nezávislost, seberealizaci a sebevyjádření a vyhovuje jim proto nesezdané soužití, nesoucí s sebou méně závazků než manželství. Dle Van de Kaa je základem nových hodnot ovlivňujících demografické chování sekularizace a individualismus. Moderní lidé jsou přesvědčeni o tom, že mají právo hledat sebenaplnění a využívat své nadání bez ohledu na širší sociální skupinu jejímiž jsou členy. Volí proto takový životní způsob, který jim dává volný prostor pro nezávislé rozhodování a vyhýbají se závazkům, které by je omezovaly. Nesezdané soužití těmto požadavkům vyhovuje. K normativním teoriím lze přiřadit i Antony Giddens. V postmoderní společnosti se změnil samy principy na nichž se vztahy zakládají. Dřívější představu romantické lásky nahradil volně plynoucí a čistý vztah, v němž proti sobě stojí dva lidé jako nezávislé individuality. Trvá jen do doby než se „něco změní“ a dokud oba partneři ve vztahu nacházejí uspokojení.

Z Inglehartovy teorie vychází i Rabušic při objasňování demografických změn v české společnosti když říká, že byly převážně změnami hodnotovými. V socialismu rodina získala klíčové postavení, sňatek a založení rodiny byly jediné autentické věci, které mohli lidé udělat. Po změně režimu, získala mladá generace novou životní zkušenost. Individualizace a možnost seberealizace pro ni začaly být přitažlivé. Tyto teorie mají však řadu nedostatků, neboť hodnoty nejsou jednoduše pozorovatelné. Je možné se ptát lidí jaké mají hodnoty a preference a nebo hodnoty vyvozovat z jejich chování. Výzkumy ukazují, že životní styl sice vychází z toho jaké mají lidé hodnoty, ale zároveň životní styl na hodnoty působí a pomáhá je spoluvytvářet. Druhá možnost odvozování hodnot z reálného chování je taktéž problematická, neboť nelze rozlišit do jaké míry je chování ovlivněno hodnotami a do jaké míry objektivními možnostmi.⁹

⁹ HAMPLOVÁ, D. *Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*, Praha: SOÚ AV ČR. 2003.

Teorie racionální volby – věnují pozornost objektivním podmínkám a analyzují faktory, které vstupu do manželství brání nebo ho naopak podporují, a to bez ohledu na to jaké hodnoty člověk zastává. Tyto teorie stojí na předpokladu, že lidé jsou zaměřeni k nějakému cíli a jednají způsobem o němž si myslí, že je k danému cíli dovede. Nejznámější teorii vytvořil Gary Becker. Tvrdí, že každý člověk se snaží, aby se mu dařilo co nejlépe. Hledá proto na sňatkovém trhu partnera, s nímž bude „maximalizovat svůj užitek“. Podle Beckera je manželství vždy dobrovolné, takže do něho vstupují pokud v manželství získají větší užitek než by získali jako svobodní.

Beckerovu teorii kritizuje Siegwart Lindenberg, který tvrdí, že se nelze na manželský pár dívat jako na jednotku, ale jako na dva jedince, kteří při rozhodování musí brát v úvahu přání toho druhého. Dále tvrdí, že je možné stanovit dva základní cíle, které jsou vlastní všem lidem: prvním je touha po fyzickém pohodlí a druhým touha po sociálním uznání. Demografický vývoj lze vysvětlit tím, že se změnilы způsoby, jak lidé získávají sociální uznání. V tradiční společnosti byli muži zodpovědní za ekonomické zajištění rodiny – sociální uznání získávali v zaměstnání a druhým zdrojem sociálního uznání byl jejich životní styl sdílený společně se svými manželkami. Ženy získávaly uznání skrze životní styl, ale scházela jim prestiž spojená se zaměstnáním. Kompenzovaly si proto nedostatek sociálního uznání třetí „možností“, měly více dětí a investovaly do citových vztahů s nimi. V situaci, kdy vytváření domova přestalo ženám přinášet sociální uznání, začínají ho hledat v jiné oblasti, především v placeném zaměstnání a omezují počet dětí.

Z výše uvedeného je zřejmé, že v literatuře se vyskytuje celá řada vysvětlení proč se změnilo demografické chování obyvatel ve vyspělých zemích ve 2. polovině 20. století. Ani mezi českými sociology a demografy nepanuje příliš shody. K nejvýraznějším zastáncům normativního přístupu patří Ladislav Rabušic, který zdůrazňuje generační kulturní změnu. Na opačném pólu stojí Jitka Rychtaříková, která zdůrazňuje ekonomické problémy a krizi spojenou s transformací české ekonomiky.¹⁰

¹⁰ HAMPLOVÁ, D. *Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*, Praha: SOÚ AV ČR. 2003.

1.4 Proměny hodnot

Lidé žili a žijí ve světě, který si sami vytvořili tím, že mu vtiskli pečeť světa hodnot. Tato vlastnost umožňuje lidem, aby k prostředí v němž žijí, zaujímali subjektivní postoje. Tak vzniká hodnotový svět, tj. svět strukturovaný lidskými záměry a potřebami. Problematikou hodnot a hodnocení se lidé zabývají od nepaměti. Subjektivním faktorem hodnot jsou potřeby lidí, objektivní stránkou hodnot je jejich závislost na reálných vlastnostech skutečnosti.

Hodnoty dělíme:

1. podle základních sfér života společnosti na materiální (potrava, bydlení, oděv) a duchovní (krása, dobro, spravedlnost),
2. podle charakteru společenských vztahů na sociálně politické, právní, morální, ekonomické, estetické, aj.,
3. podle sociální struktury na individuální, skupinové a celospolečenské,
4. podle obsahového zaměření na normativní (vyjadřující nadosobní, společenské nebo skupinové požadavky) nebo motivační (výraz osobních potřeb a zájmů).

Proces hodnocení se skládá ze schopnosti člověka vnímat okolní svět jako svět významů a hodnot, utvářet si představu o jeho hodnotové struktuře a nacházet svůj postoj k hodnotám. Jak se projevuje tato činnost v praktickém životě? Jako poměrování pozitivního nebo negativního významu konkrétního jevu nebo předmětu z hlediska zájmů a potřeb jednotlivce, skupiny nebo společnosti. Hodnocení je stěžejním prvkem interakce mezi člověkem a okolním prostředím. S ohledem na zánik starých a vznik nových hodnot jako výsledek společenského vývoje je nezbytnou součástí každého hodnocení chápání hodnot v jejich proměnlivosti.¹¹

¹¹ HUNGR, P. *Teorie práva 2*. Brno. IMS. 2006.

Každý člověk si vytváří osobní hierarchii hodnot, a to podle jejich stupně významu pro dosažení vytyčených cílů. Co ovlivňuje osobní hierarchii hodnot? Zejména následující faktory:

1. vlastní touhy a přání,
2. psychické obohacování a rozvoj sebekontroly,
3. aktivity jedince usměřované jak vnějšími, tak vnitřními podněty a komplexem fyzických, psychických a sociálních vlastností osobnosti

Co odpoví člověk na přímou otázku: „Co je pro Vás v životě důležité? Bez čeho byste si jen těžko dovedli svůj život představit?“ Nabízí se řada odpovědí ve většině případů ryze individuálních, záleží na okolnosti jaký je konkrétní člověk ve své podstatě, či v jaké momentální fyzické, psychické či osobní situaci se ten který jedinec nachází. Problematikou hodnot a základních životních potřeb se zabývala řada renomovaných vědců. Mezi nejznámější patří Abraham Harold Maslow se svým hierarchickým modelem lidských potřeb, které jsou zobrazovány v podobě pyramidy, známé nejen studentům psychologie, sociologie či sociální pedagogiky. Pomineme-li ty nejzákladnější **potřeby fyziologické**, hned na dalším místě je **potřeba jistoty a bezpečí**, která se projevuje především vyhýbáním se všemu neznámému, neobvyklému či hrozivému. Na dalším místě je **potřeba sounáležitosti a lásky**, které jsou úzce spojené s rodinou a vedou k touze někam a k někomu patřit, být přijímán a milován. Mezi poslední pak patří **potřeba úcty a uznání**, neboť být vážený, mít úspěch v očích jiných lidí a na tomto základě být sám sebou kladně hodnocen je přirozenou touhou každého člověka. Na nejvyšším vrcholku pyramidy je pak **potřeba seberealizace**, naplněním své možnosti růstu a rozvoje se člověk uplatňuje ve společnosti .¹²

Na počátku devadesátých let v souvislosti se změnou politických a ekonomických poměrů, se otevřením společnosti a ekonomiky zvýšila hodnota ztracených příležitostí, lidé mohli začít cestovat, podnikat. V neposlední řadě se zvýšila i dostupnost univerzitního vzdělání. V důsledku těchto změn ustoupila atraktivnost

¹² ATKINSON, R.L. et al.: *Psychologie*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.

sňatku a rodičovství do pozadí a mladí lidé začali sňatek i rodičovství odkládat. Věk rodiček se začal zvyšovat, první dítě se často narodí bez uzavření sňatku. Tím narůstá počet dětí narozených mimo manželství do nesezdaných soužití.

V souvislosti s těmito proměnami bylo uskutečněno řada sociologických průzkumů na základě kterých lze konstatovat, že i přes dramatické a zásadní změny, kterými česká společnost v posledních dvaceti letech prošla rodina i děti hrají v české společnosti zcela zásadní roli a obojí se řadí zcela na vrchol hodnotového žebříčku. I když tradiční rodina a manželský svazek je stále pro podstatnou část společnosti nezpochybnitelnou hodnotou, zároveň stoupá tolerance vůči nesezdanému soužití. Přijatelnými se stávají oba základní typy nesezdaného soužití: společné bydlení před sňatkem i trvale soužití bez oddacího listu. Ženy zastávají „mravní pohled“ na rodinu o něco častěji než muži, muži jsou naopak tolerantnější k nesezdanému soužití a manželství a rodičovství pro ně častěji spojené omezením osobní svobody.

Dříve byly sňatek a založení rodiny často prvními samostatnými kroky do opravdového života. Dnes se z časového hlediska dostaly do pozadí, neboť mladí lidé mají v době, než tuto celoživotní odpovědnost přijmou možnost seberealizace. Koncepce životních představ a plánů životní dráhy je značně ovlivněna novou situací. Je jisté, že život nemůže být naplněn pouze prací nebo budováním kariéry, je potřeba také citová náplň, sociální a duchovní zázemí. Lze říci, že s větší zodpovědností se rozhodují Ti, pro které je budoucnost spojena se sňatkem a rodičovstvím, na rozdíl od méně závazného nesezdaného soužití nebo dokonce samotného života bez stálého partnera. Dle provedených výzkumů chce do přímého svazku vstoupit zhruba pětina dotazovaných. Kolem dvou třetin respondentů volí nejdříve život s partnerem v nesezdaném soužití na zkoušku a teprve potom uzavřít sňatek. Jen přibližně desetina počítá s trvalým nesezdaným soužitím jako celoživotní strategií. Pouze minimální podíl si nehodlá hledat partnera vůbec.

1.5 Dílčí závěr

Koncem druhé poloviny dvacátého a v prvních letech dvacátého prvního století prodělal vztah muže a ženy zásadní proměnu. Změny v rodinném chování, rozšíření nesezdaných soužití a pokles plodnosti pod hranici čisté reprodukce zákonitě vyvolaly

zájem sociologů a podnítily vznik celé řady teorií. Posloupnost událostí ve svém životě volí lidé poněkud odlišněji než tomu bylo u dřívějších generací. Snižuje se počet sňatků, zvyšuje se počet rozvodů, více dětí se rodí mimo manželství. Tolerovanou a zároveň i preferovanou formou partnerského života se stávají nesezdaná soužití. Změny vztahů v rodinách mezi partnery se mění pod vlivem sociálních a ekonomických podmínek, kulturních změn, včetně pozvolného pronikání vlivu jiných kultur a zvyklostí a v neposlední řadě i pod vlivem demografických procesů.

2 Nesezdané soužití v české společnosti

Postupným vývojem naší společnosti, zejména její morálky se v uplynulých desetiletích stalo běžným, že stále více partnerů dává přednost nesezdanému nelegitimnímu soužití před soužitím v manželství. Nesezdané soužití patří mezi jednu z alternativních forem soužití a je jedním z výrazných znaků proměny populačního chování. I když výskyt nesezdaných soužití je v naší společnosti poměrně hojný, platná právní úprava zákona o rodině tento institut nejen neupravuje, ale ani jej nepojmenovává. Za nesezdané soužití se pro potřeby praxe považuje určité životní společenství osob odlišného pohlaví, kteří spolu trvale žijí a uhrazují společně náklady na své potřeby. Manželská rodina však představuje stále pro většinu české populace nejlepší formu partnerského uspořádání a nejvhodnější prostředí pro výchovu dítěte. Na základě dostupných informací lze říci, že nesezdaná soužití u nás jsou od počátku myšlena jako předstupeň manželství a téměř většina končí buď rozpadem nebo manželstvím. Vymětalová uvádí, že 84 % lidí žijících v nesezdaném soužití má v úmyslu uzavřít sňatek, průměrná délka soužití podle téže autorky je 2,2 roku. Postoje mládeže k nesezdanému soužití nejsou dle autorky „ani celoživotní strategií, ani náhražkou manželství, přestože tak bývá interpretováno“.¹³

2.1 Podoby nesezdaného soužití

Nesezdané soužití je výrazným znakem proměny populačního chování. Jedná se o formu soužití dvou jedinců opačného pohlaví žijícím ve svazku podobném manželství, aniž by byli oficiálně sezdáni. Jak lze dále charakterizovat tento typ soužití? Určitě se jedná o soužití individualizované, orientované na seberealizaci každého z partnerů. Dále o něm lze hovořit jako o soužití umožňující pocit individuální svobody a výrazné osobní identity. Manželství je v této souvislosti mnohem častěji chápáno jako více omezující. Je však mylnou představou, že volnost v nesezdaném soužití vede k větší stabilitě. Tato zdánlivá „volnost“ může vést na druhé straně, v důsledku chybějící rozvodové bariéry, k ukvapeným rozchodům. Tyto rozchody jsou sice rychlé, závislé pouze na vůli či nevůli hlavních aktérů, na druhé straně však je nutno si uvědomit, že pokud dva mladí lidé v nesezdaném

¹³ FIALOVÁ, L. et al.: *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. SLON: Praha, 2000.

soužití žijící za dobu své kohabitace nabudou určitého majetku, pořídí si společné bydlení, podílí se určitým podílem na chodu domácnosti, tak ať chtějí či nechťejí, vznikají mezi nimi pouta, která zejména při jednostranné vůli o ukončení vztahu mohou zanechat hluboké šrámy nejen na duši jednoho či obou z nich.

Pokud tyto vazby nejsou subsidiárně podloženy smlouvami, domnívám se, že rozchod je mnohem složitější než rozvod manželství. Každý z nás je však individualitou, proto lze pochopit, že někteří z partnerů právě tuto volnost považují za výhodu, neboť v ní spatřují setrvávání v partnerském soužití na základě osobní oddanosti a ne z vnějšího přinucení v podobě manželství. V tomto ohledu se naprosto změnil postoj k manželství. Zatímco v dávné minulosti byl vstup do manželství „odměnou“, který udělovala vrchnost, v dobách pozdějších „nutností“ k možnosti získání například samostatného bydlení, v současné době je okolnost zda vstoupit do manželského svazku plně na rozhodnutí jedinců, jichž se situace týká. Navíc se párové soužití rozšířilo o společensky tolerovanou formu nesezdaného soužití, které v důsledku této tolerance mnoho mladých lidí využívá.

V tomto ohledu lze vnímat nesezdané soužití jako významný prostředek sociálního učení a prostředek přípravy na soužití v párovém vztahu. Dalo by se říci, že v mnoha případech přispívá i k odpovědnější volbě budoucího partnera pro založení rodiny. Ovšem je třeba zdůraznit musí jít o odpovědný přístup. A konečně zmíněné „nesezdané soužití“ má i výrazný podíl na zvýšení věku v době uzavření prvního manželství a prvního porodu, i když mnoho dětí se do nesezdaného soužití narodí. Nutno podotknout, že v poslední době se stále stoupající tendencí.

V současné době je tradiční vzorec cesty do manželství, *láska – chození spolu – sňatek – pravidelný sex – děti*, zcela pozměněn. *Fázi námluv* často nahrazuje *nesezdané soužití*. Vzhledem k okolnosti, že sňatek není podmínkou sexuálního života, bývá vynecháván. V důsledku výše uvedeného nejsou výjimkou *nesezdaná soužití s dětmi*.¹⁴

¹⁴ MACHÁČKOVÁ, J., et al.: *Současné negativní trendy ve vývoji české rodiny*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pro názornost uvádím nejčastější kombinaci vzájemného fázování partnerských svazků. Pojem „nesezdané soužití“ je v tabulce vyjádřen pojmem „kohabitace“.

Tab. 2.1.1 Fáze partnerských vztahů během životního cyklu v současných společnostech¹⁵

1		Sňatek			
2		Sňatek	Rozvod	Nový sňatek	
3		Sňatek	Rozvod	Kohabitace	Nový sňatek
4		Sňatek	Rozvod	Kohabitace	
5	Kohabitace	Sňatek			
6	Kohabitace	Sňatek	Rozvod	Kohabitace	
7	Kohabitace 1		Kohabitace 2	Sňatek	
8	Kohabitace	Sňatek	Rozvod	Kohabitace	Sňatek
9	Kohabitace				
10	Kohabitace 1		Kohabitace 2		

Z předcházející tabulky lze vyčíst čtyři základní podoby nesezdaného soužití:

1. **Nesezdané soužití porozvodové** – týká se lidí, kteří prošli rozvodem a v důsledku této zkušenosti nechtějí uzavírat další sňatek (č.4).
2. **Nesezdané soužití snoubenecké** – tento druh soužití je moderní variantou cesty do manželství. Lide spolu žijí a uvažují o následném vstupu do manželství (č.5).
3. **Nesezdané soužití dočasné** – nastává u lidí začínajících svou milostnou a sexuální dráhu a zatím nepomýšlejí na sňatek (č.7). Nebo vzniká v době po rozvodu, rozvedený/á/ zatím nepomýšlí na nové manželství, ale přesto nechce žít sám/a/ (č.8). Tento vztah může končit manželstvím nebo rozpadem a další kohabitací.
4. **Nesezdané soužití nahrazující manželství** – jedná se o soužití lidí, kteří nechtějí uzavřít manželství (č.9 a 10).

I když nesezdané soužití není novým jevem v naší společnosti a oblíbenost této formy soužití muže a ženy neustále narůstá, je statistické zmapování uvedené problematiky špatně zachytitelné. I v současné společnosti se jedná ve většině případů o předstupeň k manželství, ne o celoživotní alternativu. Údaje o nesezdaném soužití lze dohledat v sociologických a demografických průzkumech. Vzhledem k okolnosti,

¹⁵ RABUŠIC, L.: *Kde ty všechny děti jsou?* 1. vyd. Praha: SLON, 2001.

že kvantitavní průzkum bývá doplněn průzkumem kvalitativním, lze podstatné rysy uvedené problematiky vysledovat. Na základě šetření z roku 2006, provedené Českým statistickým úřadem, označilo svoje soužití jako nesezdané soužití 11% párů. Na celkovém počtu domácnosti se pak dle provedeného výzkumu nesezdaná soužití podílí 6,2 %.¹⁶

2.2 Nesezdané soužití versus manželství

Demografická data uvedená v první kapitole diplomové práce názorně zobrazují situaci, ke které došlo po změně režimu v české společnosti. Tyto změny umožnily vznik v naší společnosti poměrně nového institutu párového svazku mezi mužem a ženou v české společnosti, a to je nesezdaného soužití. Pro komplexnost sledované problematiky je dle mého názoru potřebné srovnat dva výše uvedené instituty a to je *manželství*, vnímané jako tradiční svazek muže a ženy a *nesezdané soužití*, jako nově vznikající fenomén. Z jakých hledisek budu uvedené instituty srovnávat? Zejména z pohledu morálky a práva, které představují dva velmi významné vedle sebe působící systémy, které regulují chování lidí. Morálka je systémem starším, obsahově bohatším a méně formalizovaným než právo a proto zaujímá ve stati první místo.

„ O tempora, o mores!“¹⁷ Slovo morálka pochází z latinského „mores“ – mravy, zvyky, obyčeje. Označuje se jím chování a jednání člověka ve vztahu k jiným lidem. Morálka je soubor pravidel chování, který v dané společnosti vyjadřuje chápání dobra a zla, spravedlnosti a nespravedlnosti, čestnosti a nečestnosti... Vzniká ve společnosti a spolu s ní se vyvíjí. V morálce společnosti se odráží ekonomické, sociální, kulturní a jiné společenské vztahy, morálka je rovněž silou, která na tyto vztahy zpětně působí. Morální normy neupravuje zákon, dodržují se působením veřejného mínění, působením návyků a zásad vštěpovaných výchovou a společenským uznáním nebo odmítnutím určitého chování. Jedná se o regulační systém, který je starý jako lidstvo samo. Po dlouhou dobu byla morálka vedle původního přírodního náboženství jedinou normou regulující soužití lidí. Morálka je obsahově velmi bohatá. Zahrnuje morální názory, ideje a představy jednotlivce o tom co je dobré, spravedlivé

¹⁶ www.czso.cz

¹⁷ „Ó časy, ó mravy!“

a čestné. Dále morální zvyky a obyčeje, značně se lišící od jednoho lidského společenství k druhému a v neposlední řadě morální normy – pravidla chování stanovující vzory chování pro opakující se situace mezilidských vztahů. Morálka zahrnuje i etiku, což je věda o morálce a vlastní morální jednání každého jednotlivce.

Morální normy působí vnitřně na morální uvědomění člověka. Vnitřní přesvědčení ovlivňuje chování člověka ve všech sociálních situacích. Chová-li se v rozporu se svým vnitřním přesvědčením jsou mu sankcí výčitky svědomí. Vnější aspektem na dodržování morálních norem je tlak veřejného mínění. Projevuje se schvalováním nebo odsouzením určitého chování. A odsouzení veřejným míněním je pro většinu lidí velmi obtížné. V neposlední řadě morální normy jsou výsledkem dlouhodobého pravidelného a zvykem potvrzeného uplatňování určitých pravidel. Vzhledem k této okolnosti mají statický charakter a měnit je, je velmi obtížné.¹⁸

V souvislosti se změnou naší společnosti, se značně změnil i pohled na nesezdané soužití, které se stává v naší soudobé společnosti přijatelné a postupně zaujímá své místo. O tom, že soudobý pohled na nesezdané soužití se významně názorově liší od pohledu společnosti v minulosti není třeba diskutovat. Dá se říci, že do 20. století byly názory na nesezdaná soužití jednotná, byla prezentována jako nežádoucí a kazící morálku. Úlohou dcer bylo co nejdříve a výhodně se provdat. Výsledkem bylo, že ženy vstupovaly do manželství velmi mladé. Oproti tomu věk mužů, jejichž úkolem bylo zajištění rodiny, se pohyboval na hranici třiceti let. Sexuální předmanželský život byl považován za nežádoucí. V důsledku toho byl počet osob žijících mimo manželství minimální. Rovněž dítě narozené mimo manželství mělo horší postavení než dítě manželské. Za zmínku stojí i skutečnost, že u matky nemanželského dítěte byla v církevních matrikách poznámka „dobře známá“. Pokud bychom hovořili s lidmi, kteří se v postavení „nemanželského dítěte“ ocitli, dodnes se jim vybaví mnoho nepříjemných zážitků z minulosti z tohoto postavení plynoucích.

¹⁸ Kejdová, M. *Právo a bezpečnostní politika*. 2. vyd. Brno: IMS, 2007.

Vzhledem k okolnosti, že v současné společnosti je nesezdané soužití veřejností dobře přijímáno, přibývá stále více případů, kdy spolu muž a žena žijí ve společné domácnosti bez uzavření sňatku. Vedle mladých lidí, kteří nechtějí z různých důvodů zatím manželství uzavřít, se jedná o osoby středního věku, které mají již jedno, či více manželství za sebou a nechtějí po zkušenostech s rozvodem další manželství uzavřít, nebo v menší míře osoby ovdovělé či důchodce, kteří nechtějí, aby jim zanikl nárok na vdovský či vdovecký důchod. Nesezdanému soužití se však nedostává takové právní ochrany ze strany rodinného práva jako manželství, a proto je úkolem každého jednotlivce či páru ohlídat si svá „práva a povinnosti“. Z tohoto úhlu pohledu lze na nesezdané soužití pohlížet jako na institut, který je upraven zejména morálkou, proto je jedním z mnoha případů kde právo a morálka by měly jít ruku v ruce. Morálka nastupuje tam, kde je nedostatek práva, v tomto případě trvalost vztahu ve výše uvedeném institutu závisí především morální uvědomění každého člověka, který se v nesezdaném soužití rozhodne žít.

2.2.1 Manželství a nesezdané soužití z pohledu práva

Právní řád preferuje rodinu založenou manželstvím. Otázka společného jmění manželů, vyživovací povinnosti mezi manžely, případně mezi rozvedenými manžely a výhodnější úprava dědění ze zákona se týká pouze manželství. Na druhé straně pokud se muž a žena rozhodnou žít v nesezdaném soužití a tím se vyvázat z „manželských povinností“, měli by s určitým rizikem tohoto spojení počítat a nedožadovat se právní ochrany, kterou garantuje manželství.

Přesto lze říci, že vývoj v právních úpravách nesezdané soužití muže a ženy stále zřetelněji akceptuje, dokonce se dá říci, že v některých aspektech staví i na roveň manželství. I když náš právní řád nemá pro takovýto pár jednotné označení, dá se říci, že stěžejní právní předpis, kterým je občanský zákoník, užívá pojem „**domácnost**“ již tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Svůj význam má bezpochyby i pojem „**osoba blízká**“, kterou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec, manžel a jiné osoby v poměru rodinném či obdobném, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Zákon o státní sociální podpoře užívá pojmu

„**druh a družka**“ v souvislosti se společně posuzovanými osobami, žijí-li s oprávněnou osobou alespoň tři měsíce. Rovněž obsahuje **definici rodiny**, ve které není podstatné zda vznikla na základě manželství nebo jinak.¹⁹

„ Rodinné právo se vyvíjí a pozvolna reaguje na společenské a ekonomické změny, otevírá se smluvní volnosti. Jednotliví členové rodiny mohou uzavírat dohody a smlouvy a upravovat své vztahy podle svých přání, potřeb a možností.“²⁰

Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.

Nesezdané soužití je životní společenství muže a ženy. Dalším názvem je „kohabitace“, „společné soužití“, „konsenzuální svazek“, „dvoustupňové manželství“, „kamarádské manželství“ či „manželství na zkoušku“. Pokud se v nesezdaném soužití narodí dítě, jedná se o rodinu, která požívá stejnou ochranu jako rodina manželská.

Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, učiněným před příslušným orgánem, veřejně a slavnostním způsobem za přítomnosti dvou svědků.

Nesezdané soužití není registrováno formálním způsobem, jak je tomu v případě manželství. **Vzniká** zpravidla založením společné domácnosti, rozhodnutím muže a ženy, že spolu budou žít a společně hospodařit. Zákon o rodině nesezdané soužití nezakazuje, ale ani jej nepojmenovává a neupravuje. Občanské ani rodinné právo pojem druh a družka jako samostatný právní pojem neužívají, proto není v právním řádu definován. V omezeném rozsahu se vztahem druh a družka počítají zákon o státní sociální podpoře, zákon o existenčním minimu, zákon o sociálním zabezpečení a zákon o trestním řízení soudním. Teprve v souvislosti se splněním dalších předpokladů, např. narozením dítěte družce a s tím se odvíjejícími dalšími právy, nabývá tento institut právního významu.

¹⁹ FRANCOVÁ, M. et al. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.

²⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2002. ISBN 80-7226-365-X.

Základní práva a povinnosti manželů jsou v zákoně o rodině citována jen velmi obecně. Především se spoléhá na morální a společenské normy. Mezi nejdůležitější povinnosti manželů patří: žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, vzájemně si pomáhat, společně pečovat o děti, vytvářet zdravé rodinné prostředí, povinnost uspokojovat potřeby rodiny, povinnost rozhodovat společně o záležitostech rodiny, zákonné zastupování mezi manžely.

Práva a povinnosti druha a družky lze dovodit z Listiny základních práv a svobod, ze které vyplývá rovnost muže a ženy ve všech oblastech života. Vzájemná práva a povinnosti osobní povahy se řídí pouze morálními normami.

Majetkové vztahy manželů jsou upraveny občanským zákoníkem. **Společné jmění manželů** vzniká jako zákonný důsledek uzavření manželství a tvoří ho **majetek** nabytý některým z manželů nebo oběma za trvání manželství a **závazky**, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství. V obou případech s výjimkami stanovenými taxativně v zákoně. Současná právní úprava umožňuje manželům, aby formou notářského zápisu **rozšířili nebo zúžili stanovený rozsah společného jmění. Společné jmění manželů zaniká** zánikem manželství.

Pro **majetkové vztahy osob žijících v nesezdaném soužití** neexistuje v právním řádu ČR obdoba institutu společného jmění manželů. V nesezdaném soužití nemůže vzniknout žádné majetkové společenství podobné institutu společného jmění manželů a to ani na základě smlouvy. Přichází tedy v úvahu pouze **podílové spoluvlastnictví ke společně nabytým věcem**, které je upraveno občanským zákoníkem. Nejsou-li věci v podílovém spoluvlastnictví druha a družky, jsou v **individuálním vlastnictví** jednoho z nich. Vzhledem k okolnosti, že majetkové vztahy mezi druhem a družkou nepožívají výhod společného jmění manželů, jsou mnohem složitější než u manželů. **O zrušení spoluvlastnictví a vzájemném vypořádání** se mohou spoluvlastníci dohodnout. Nedojde-li k dohodě zruší spoluvlastnictví a provede vypořádání na návrh některého spoluvlastníka soud.

Vyživovací povinnost mezi manžely vzniká uzavřením manželství. Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost. Kritériem je, aby hmotná a kulturní úroveň

obou manželů byla zásadně stejná. Vyživovací povinnost je stanovena na základě zákonem stanovených podmínek i mezi bývalými manžely. Pokud se rozvedený manžel není schopen sám žít, může žádat na bývalém manželovi, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů.

Vyživovací povinnost mezi partnery v nesezdaném soužití není v zákoně o rodině ani jiném právním předpisu stanovena. Nesezdaní partneři si výživné poskytují pouze na základě dobrovolnosti. Pokud by jeden z partnerů opustil společnou domácnost a druhý se nebyl schopen samostatně žít, protože by pečovat o společné nezletilé dítě nízkého věku, nevznikl by mu nárok na výživné od druhá. U druhá a družky neplatí zásada obdobná té, podle které mají mít manželé stejnou životní úroveň. Právní řád však umožňuje, aby druh a družka uzavřeli mezi sebou smlouvu o důchodu dle občanského zákoníku, která umožňuje doživotně nebo po stanovenou dobu neurčitého trvání právo na vyplácení určitého důchodu.

Společné bydlení manželů je upraveno v institutech občanského zákoníku. Patří sem:

1. společný nájem bytu manžely – vzniká okamžikem uzavření manželství
2. společný podnájem bytu nebo části bytu manžely
3. podílové spoluvlastnictví k domu nebo bytu
4. dům nebo byt je ve společném jmění manželů
5. dům nebo byt užívaný na základě věcného břemene doživotního bydlení
6. odvozené důvody bydlení – jde o případy kdy manželka a celá rodina mají odvozené právo bydlení jako rodinní příslušníci
7. innominátní smlouvy²¹

Společné bydlení druhá a družky musí být upraveno dohodou. Založením společné domácnosti „společný“ právní důvod bydlení nevzniká. Mezi právní důvody bydlení druhá a družky patří:

1. společný nájem bytu
2. společný podnájem bytu nebo jeho části
3. spoluvlastnictví bytu nebo domu
4. právo odpovídající věcnému břemenu
5. nepojmenovaná smlouva²²

²¹ VESELÁ, R., et al. *Rodina a rodinné právo*. 2. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA, ISBN 80-86432-93-9.

Rodičovství - Zákon o rodině zaručuje stejnou ochranu dítěti, které se narodí v nesezdaném soužití jako dítěti narozenému v manželství. Jeho rodiče k němu mají rovná práva a povinnosti. **Nesezdané soužití** je nevýhodné za situace, kdy jsou partneři na různé ekonomické či sociální úrovni, když žena v důsledku péče o dítě není výdělečně činná a pokud dojde k rozchodu nebo úmrtí muže.

„Mater semper certus est, pater incertus!“²³, je zásada, kterou znali již staří Římané. Z této zásady vychází i rodinné právo. Matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Tato okolnost je v praxi zpravidla bezproblémová. Určování otcovství je složitější a je uplatňováno na základě tří právních domněnek. Podle první je otcem dítěte, které se narodí v manželství vždy manžel matky, tento je považován za otce i v případě, že se dítě narodí do uplynutí třístého dne po zániku manželství nebo jeho prohlášení za neplatné. Pokud se narodí dítě ženě znovu provdané považuje se za otce manžel pozdější. Na základě druhé domněnky se za otce dítěte považuje muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů učiněným před matričním úřadem nebo soudem. Na základě třetí domněnky, která se uplatňuje tehdy pokud se neuplatní domněnky předchozí, se považuje za otce dítěte muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než 180 a více než 300 dnů, pokud to závažné okolnosti nevylučují. Žaloba na určení otcovství se podává na soud.²⁴

Pokud se dítě narodí v manželství je na základě oddacího listu do rodného listu do kolonky otce uveden manžel matky. V případě, že se dítě narodí do nesezdaného soužití je třeba sepsat „Zápis o určení otcovství k nenarozenému dítěti souhlasným prohlášením rodičů“. Toto prohlášení lze sepsat před i po narození dítěte. Součástí prohlášení je i volba příjmení a jména dítěte. K zajímavým poznatkům z mé praxe patří okolnost, že v souvislosti se souhlasným prohlášením o určení otcovství, jehož součástí je dohoda rodičů o příjmení dítěte, v 99 % volí rodiče příjmení po otci. Jak již bylo řečeno, zákon o rodině a ostatní prameny rodinného práva nečiní rozdíl mezi dětmi narozenými mimo manželství v osobní sféře ani v majetkové oblasti.

²² KRÁLÍČKOVÁ, Z., *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. 1. vydání. Praha: Computer Press. 2002. ISBN 80-7226-365-X.

²³ „Matka je vždy jistá, otec nejistý!“

²⁴ HOLUB, M., et al. *Zákon o rodině - komentář*. 8. vyd. Praha: Linde. 2007. ISBN 978-80-7201-668-6.

V praxi z toho vyplývá, že děti mají rovné nároky na výživné, na dědické podíly, sirotčí důchod, apod.

Práva a povinnosti rodičů

Oba rodiče mají k dítěti rovná práva. Mají právo s dítětem žít, stýkat se s ním, právo dítě vychovávat, spravovat jeho majetek, zastupovat je. V neposlední řadě mají vedle práv i vyživovací povinnost ke svému dítěti. V případě, že se rodiče na podstatných věcech týkajících se dítěte nedohodnou, což zákon o rodině preferuje, rozhodne i bez návrhu soud. Rodičovská práva a povinnosti jsou stejná pro rodiče žijící v manželství i rodiče žijící v nesezdaném soužití.

Zánik manželství

Manželství dle našeho právního řádu zaniká třemi způsoby - **smrtí** jednoho z manželů, **prohlášením** jednoho z manželů **za mrtvého** a nebo **rozsudkem soudu o rozvodu** manželství. Všechny tyto varianty právní řád upravuje. Zanikne-li manželství rozvodem jedná se o dvě podoby buď **nesporný** a nebo **sporný rozvod**. Nesporný rozvod lze chápat i jako rozvod manželství na základě dohody manželů, podmínkou je předložení:

1. písemné „smlouvy o vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva a povinnosti společného bydlení a případné vyživovací povinnosti“
2. „pravomocného rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu“

U rozvodu sporného rozhoduje výhradně soud na žádost jednoho z manželů, pokud jsou splněny zákonné podmínky. I v tomto případě může být manželství rozvedeno až po nabytí právní moci rozsudku o úpravě poměrů nezletilých dětí, zejména stanovení podmínky komu budou děti svěřeny do výchovy a jak má druhý rodič přispívat na jeho výživu. **Úmrtí** jednoho z manželů nebo jeho prohlášením za mrtvého je nejpřirozenějším způsobem zániku manželství. Pozůstalý z manželů a děti dědí ze zákona v první skupině, jak je upraveno v občanském zákoníku.²⁵

²⁵ *Občanský zákoník a související předpisy*. UZ 751. Ostrava – Hrabůvka. SAGIT, a.s., 2009.

Zánik nesezdaného soužití

Na rozdíl od rozvodu manželství je rozchod párů žijících v nesezdaném soužití faktickou záležitostí. Vyplývá to z logiky věci, pokud zákon neupravuje vznik nesezdaného soužití, nereaguje ani na jeho zánik. Veškeré otázky, zejména majetkové záležitosti, jsou závislé na okolnosti, na čem se spolu druh a družka dohodnou. Z uvedeného vyplývá, že rozchod může být v mnoha případech nevýhodný zejména pro ekonomicky slabšího partnera. Nebyla-li uzavřena dohoda o výživném, soud nemůže výživné přiznat ani v případě, že by se jednalo o dlouhodobé soužití. Rovněž otázka bydlení je značně problematická, neboť opora v zákoně je pouze v případě společného nájmu bytu, který musí být založen dohodou a nebo pokud se jedná o vlastnictví nemovitosti, je nutno, aby byly stanoveny přímo ve smlouvě konkrétní podíly jednotlivých vlastníků.²⁶

V případě úmrtí druha či družky nejsou jejich vzájemné dědické nároky občanským zákoníkem řešeny, neboť pojem druh a družka ani nezná. Neznamená to ale, že jsou úplně vyloučení z dědictví. Jak z občanského zákoníku vyplývá, dědit lze ze zákona a nebo ze závěti. Dědění ze závěti je pro druha a družku výhodnější, neboť jim umožňuje upravit vztahy pro případ úmrtí jak sami chtějí. Je zde potřeba dát pozor na neopomenutelné dědice, jinak by závěť mohla být neplatná. V případě dědění ze zákona mohou dědit druh a družka jako osoby, které žily se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti. Vzhledem k okolnosti, že na první místo při dědění ze zákona jsou kladeny zájmy zůstavitelových dětí, manželů a rodičů, je v této situaci jejich postavení nepříznivější.²⁷

2.2.2 Sociální pohled na nesezdané soužití

Sociální pohled – Co rozumíme pod pojmem sociální pohled? Možná nějaké zvýhodnění v sociálních dávkách jak se všeobecně traduje. Nesezdané soužití však nepředstavuje pobírání žádných lepších či výhodnějších dávek od státu pokud je jako nesezdané soužití skutečně přiznáváno.

²⁶ FRANCOVÁ, M. et al. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.

²⁷ *Občanský zákoník a související předpisy*. UZ 751. Ostrava – Hrabůvka. SAGIT, a.s., 2009.

Dalším úhlem sociálního pohledu by mohl být pohled sociálně výchovný. Lidé žijí ve společnosti a společně se setkávají a komunikují spolu. Jinými slovy lze říci, že se navzájem ovlivňují. Kdo tedy výrazně zasahuje do toho, jakou formu soužití volíme? Především je to druh či družka. Lze připustit, že existují dvojice ve kterých panuje v otázce formy soužití určitá shoda a oba dávají přednost ve stejnou dobu a stejnou měrou soužití bez svatby. Určitě existují páry, které se ve své volbě shodnou a páry jejichž názory na formu soužití se liší. A připusťme si, že tato druhá forma, kdy pomyslná shoda je spíše vynucená, je častější. Takže se dost dobře může stát, že ten, kdo bojuje proti manželství ve skutečnosti manželství uzavřít touží, ale podřídí se svému partnerovi. Ve většině případů se jedná o ženu, která by dala přednost tradičnímu svazku v podobě manželství, ale ve snaze zavděčit se partnerovi, volí raději cestu nesezdaného soužití než se rozejít.

Dovolím si citovat názor psychologa PhDr. Petra Šmolky: „ *Této rozdílnosti v názorech jednotlivých pohlaví lze porozumět celkem snadno. Pro ženu je rodina obecně centrálnější hodnotou, ženy jsou podstatně častěji než muži nositelkami řady tradic – od oslav svátků, narozenin, vánoc až po rituály svatební. Zcela abstrahovat nelze ani od silnějších společenských tlaků na neprovdanou ženu. Navíc nelze vyloučit ani vliv jistých archetypů, kdy pro samičky většiny živočišných druhů je kvalita potomstva a snaha o garanci jeho bezpečí naprogramována dokonce biologicky. Málo platné, i pozice dítěte sezdaných rodičů je spojena s větším pocitem bezpečí, než pozice dítěte rodičů nesezdaných.*“²⁸

V každé době, v každé civilizované společnosti se setkáváme a budeme i nadále setkávat s alternativními formami soužití muže a ženy. Osobně se ale domnívám, že ve svazku, kde jedním ze smyslů je založení úplné rodiny s dětmi, má tradiční rodina založená na manželském svazku, stále ještě řadu podstatných předností.

2.3 Dílčí závěr

Společnost a společenské vztahy se neustále mění. Ruku v ruce s každou změnou jde i změna hodnot. Hodnoty jsou individuální. V historii se v jednotlivých epochách

²⁸ <http://www.rodina.cz/clánek2465.htm>

měníly, ale troufám si říci, že rodina jejíž základem je muž a žena , které spojuje nějaká forma manželství nebo partnerství osob opačného pohlaví, jejíž nedílnou součástí jsou děti byla, je a bude patřit na jednu z nejpřednějších, ne-li hlavních míst. Nemalou úlohu v přístupu k rodině hrají i vžitě kulturní vzorce, které trvale tuto její pozici zachovávají a prohlubují. Ve své podstatě příliš nezáleží na vnější formě, kterou mají, tj. založené na historicky uznávané a zakořeněné formě manželství či modernější formě partnerství. Ano, žijeme ve společnosti, kdy si můžeme volit, na jakých základech založíme svoji budoucí rodinu, zda budeme skládat svoji stavebnici z tradičních „kostek“ postavených na základech manželství, či máme dostatek odvahy a použijeme „modernějších stavebních materiálů“ jejichž základem je „nesezdané soužití“. V obou případech je však nutno v zájmu trvalosti zvoleného institutu přidat velkou míru osobní vyspělosti, zodpovědnosti, tolerance a lásky. Volba a odpovědnost by měly jít ruku v ruce s sebou.

3 Nesezdané soužití v kuřimském regionu

Svůj průzkum jsem prováděla v kuřimském regionu, a proto v úvodu této kapitoly považuji za povinnost nejdříve město Kuřim představit. Současná Kuřim je s 10 404 obyvateli největším průmyslovým centrem okresu Brno-venkov a spádovým městem kuřimského regionu. Ekonomické, sociální a politické změny v uplynulých letech vytvořily prostředí, které umožnilo využít výhodné polohy města i zhodnocení jeho průmyslové tradice. Dá se říci, že Kuřim je v současnosti jedním z nejrychleji rostoucích měst v ČR a patří k nejvýznamnějším hospodářským centrům Jihomoravského kraje. Zlomovým momentem pro další rozvoj města bylo udělení statusu obce s rozšířenou působností od roku 2003.

Do správního obvodu patří 10 obcí: Čebín (1681 obyvatel), Česká (779), Hvozdec (252), Chudičce (808), Jinačovice (599), Kuřim (10 404), Lelekovice (1669), Moravské Knínice (835), Rozdrojovice (823), Veverská Bítýška (2998). V uplynulých 100 letech zaznamenalo město dynamický populační vývoj, který významně předstihuje populační růst většiny měst v České republice. V důsledku rychlé suburbanizace je tak na počátku 21. století jedním z nejrychleji rostoucích měst v ČR.

Město se nachází ve výhodné poloze blízko centra brněnské aglomerace. Od 90. let 20. století se tvář města výrazně změnila rozsáhlou výstavbou domů a bytů a i nadále jsou zde vytvářeny podmínky pro další růst počtu obyvatel. V kontextu České republiky je bytová výstavba ve městě a v současné době i v celém kuřimském regionu nadprůměrná. Nejstarší písemnou zmínkou o Kuřimi je zakládací listina kostela sv. Maří Magdaleny z roku 1226. V 90. letech 20. století byla zahájena intenzivní bytová výstavba a tento trend trvá dosud a společně s dobrou občanskou vybaveností mění tvář města a vytváří podmínky k dalšímu růstu obyvatelstva.²⁹

V následující kapitole představím kuřimský region ve vybraných demografických datech, která dle mého názoru s tematem nesezdaného soužití úzce souvisí. Jedná se o demografické údaje týkající se manželství, počtu narozených dětí a rozvodovosti. Domnívám se, že chování populace vyvozené z demografických dat může

²⁹ KREJČOVÁ, L.: *Proměny rodiny*. Bakalářská práce. IMS. Brno. 2008.

bezprostředně ovlivnit mladé lidi při volbě způsobu života v páru. Vzhledem k okolnosti, že nesezdané soužití není ve statistikách zatím podchyceno a jeho aktuální stav bude přesněji zachycen při sčítání lidu, které bude provádět Český statistický úřad v roce 2011, budu subsidiárně vycházet z demografických dat, která mohou být za určitých předpokladů pro nesezdaná soužití spouštěcím momentem.

3.1 Proměny rodinného soužití v demografických ukazatelích

Prvním ukazatelem se kterým nesezdané soužití souvisí je bezpochyby počet uzavřených manželství. Počet uzavřených manželství v kuřimském regionu se od druhé poloviny 90 let pohyboval okolo sta uzavřených sňatků ročně, po přechodném poklesu v letech 2003 – 2005 na hranici okolo devadesáti v roce 2006 opět překročil stovku. V roce 2008 bylo uzavřeno již 122 manželství.

Tab. 3.1.1 Manželství v regionu

Rok		1995	2004	2005	2006	2007	2008
Počet sňatků		101	93	89	107	123	122
Ženich	svobodný	80	67	66	86	92	85
	rozvedený	19	26	23	21	30	37
	ovdovělý	2	0	0	0	1	0
Nevěsta	svobodná	81	70	66	90	96	89
	rozvedená	19	22	23	17	26	32
	ovdovělá	1	1	0	0	1	1
Průměrný věk	ženich	28,6	31,55	32,5	32,4	33	34,8
	nevěsta	25,2	28,9	30,1	29	30,4	31,4
Sňatky na 1000 obyvatel		5,7	4,9	4,6	5,4	6,1	5,9

Pramen ČSÚ

Nejvíce manželství je uzavíráno mezi svobodnými snoubenci a nejméně mezi snoubenci ovdovělymi. Vzhledem k okolnosti, že pracuji jako matrikářka průběžně jsem se v uplynulých dvou letech dotazovala párů, které uzavíraly v našem správním obvodu manželství, zda spolu dosud žili v nesezdaném soužití či se jedná o přímý sňatek. Na základě zjištěných informací mohu konstatovat, že z celkového počtu uzavřených manželství v kuřimském regionu v letech 2007 a 2008 předcházelo uzavření manželství ve 40 % nesezdané soužití nejvíce typu kohabitanace - sňatek.

25% tvořili snoubenci z nichž jeden či oba dva vstupovali již do druhého manželství, takže po rozvodu žili s novým partnerem v nesezdaném soužití a poté následoval další sňatek. Zbývajících 35 % párů vstupovalo do manželství přímo.³⁰ Domnívám se, že tento trend je obdobný jako v celé České republice. Průměrný věk mužů při vstupu do manželství v kuřimském regionu se zvedl ve sledovaném období z 28,6 let v roce 1995 na 34,8 let v roce 2008 a u žen ve stejném období z 25,2 na 31,4 let. Sňatečnost se v posledních dvou letech sledovaného období pohybuje na hranici 6 sňatků na tisíc obyvatel, což je překročení údaje z roku 1995 o 0,2 bodu.³¹

Další tabulka se týká počtu narozených dětí, která je rovněž významným ukazatelem.

Tab. 3.1.2 Narození v regionu

Rok	1995	2004	2005	2006	2007	2008	
Živě narození	174	184	202	251	266	264	
průměrný věk matky	25,9	29,6	29,1	29,3	30,4	30,2	
nar. v manželství	156	149	173	198	211	197	
v %	89,66%	80,98%	85,64%	78,88%	79%	75%	
nar. mimo manželství	18	35	29	53	55	67	
v %	10,34%	19,02%	14,36%	21,12%	21%	25%	
z toho ženy	svobodné	14	21	25	46	38	53
	rozvedené	3	14	4	6	15	12
	ovdovělé	1	0	0	1	2	2
živě nar. na 1000 obyv.	9,9	9,7	10,4	12,7	13,2	12,8	

Pramen ČSÚ

Počet narozených dětí v kuřimském regionu má stále vzrůstající tendenci, v roce 2007 a 2008 se pohyboval těsně nad hranicí 260, což je v průměru 13 narozených dětí na 1000 obyvatel regionu. Prudký růst je dle mého názoru způsoben jednak ženami, které realizují svá odložená mateřství a jednak značným přírůstkem počtu, zejména mladých obyvatel, v souvislosti s pokračující výstavbou nových domů, z velké části přímo ve městě Kuřimi. K zajímavým ukazatelům patří i nárůst počtu dětí narozených mimo manželství, kdy se zvýšil počet z 18 dětí z roku 1995 na 67 dětí narozených mimo manželství v roce 2008.

³⁰ KREJČOVÁ, L. *Interní statistické materiály*. MěÚ Kuřim, 2009.

³¹ <http://www.brno.czso.cz>

V roce 1995 bylo téměř 90 % dětí narozeno v manželství. Do roku 2008 tento počet klesl o 15 % ve prospěch dětí narozených mimo manželství. V roce 2008 se narodila celá čtvrtina dětí v kuřimském regionu mimo manželství. Převážnou měrou se narodily děti mimo manželství ženám svobodným. Situace, že 25 % dětí se narodilo v kuřimském regionu mimo manželství dokladuje, že u části párů žijících v nesezdaném soužití není okolnost početí a narození dítěte „spouštěcím“ momentem k uzavření manželství.

Z počtu narozených dětí mimo manželství v porovnání s počtem souhlasných prohlášení o určení otcovství, lze nepřímou dovodit i počet párů s dětmi v nesezdaném soužití žijících.

Tab. 3.1.3 Narození mimo manželství v souvislosti s uznáním otcovství v porovnání s počtem souhlasných prohlášení o určení otcovství³²

Rok	1995	2004	2005	2006	2007	2008
Narození mimo manželství	18	35	29	53	55	67
Počet uznání otcovství	0	23	23	32	45	44
v % zaokrouhlo	0 %	65 %	79 %	60 %	82 %	66 %

Vzhledem ke sledované problematice a své profesi považuji za vhodné srovnat i počet narozených dětí mimo manželství s počtem prohlášení o uznání otcovství souhlasným prohlášením rodičů a to jak před narozením (těch je většina) či po narození dítěte. Poměrně vysoké procento rodičů legitimovalo své děti prostřednictvím souhlasného prohlášení o uznání otcovství před či po narození dítěte. V roce 2007 to bylo v plných 82 %. Jedná se o děti narozené do nesezdaného soužití, zbývajících 18 % procent lze rozdělit mezi svobodné matky bez partnera a rozvedené matky. Domnívám se, že uvedená situace jednoznačně svědčí minimálně o zodpovědném přístupu nesezdaných párů k rodičovství.³³

Posledním kritériem, který může ovlivňovat rozhodování mladých párů žít v nesezdaném soužití je poměrně vysoká rozvodovost, která se nevyhnula ani našemu regionu.

³² KREJČOVÁ, L. *Interní statistické materiály*. MěÚ Kuřim, 2009.

³³ KREJČOVÁ, L. *Interní statistické materiály*. MěÚ Kuřim, 2009.

Tab. 3.1.4 Rozvody v regionu

Rok	1995	2004	2005	2006	2007	2008
Počet rozvodů	35	53	55	43	57	59
r. dle délky trvání manž.						
0-4	8	5	14	4	8	15
5-9	9	13	8	8	7	15
10-14	4	15	11	10	13	8
15 +	14	20	22	21	29	21
rozvody manželství s nezletilými dětmi	26	34	31	34	32	34
v %	74	64	56	79	56	57

Pramen ČSÚ

Rozvodovost má mimo roku 2006 má stále stoupající tendenci. Tak jako v republikových údajích i v regionu převažuje podíl rozvodů manželství po patnácti a více letech trvání, což signalizuje, že se jedná většinou o páry ze střední a starší generace. Jedná se o manželství, která byla uzavírána za situace, kdy osamostatnění a získání vlastního bydlení bylo téměř taxativně vázáno na uzavření manželství a následně narození dítěte. Svobodný a bezdětný člověk měl téměř nulovou šanci samostatné bydlení získat. Z výše uvedeného lze odvodit i současný stav v příčinách rozvodovosti, a to rozdílnost povah, názorů a zájmů, které jsou na prvním místě příčin rozvodů jak u mužů, tak i u žen. Jedná se o rozvody manželství, která byla uzavírána v době kdy snoubencům bylo v průměru okolo 20-ti let. Přičteme-li skutečnost, že v té době se mnozí teprve připravovali na svoji profesní dráhu či byli na jejím začátku a po změně režimu mnozí začali podnikat, v důsledku čehož se názorově rozešli, zvýšenou rozvodovost u těchto kategorií lze předpokládat. Z celkového počtu rozvodů bylo koncem sledovaného období 57 % rozvodů manželství s nezletilými dětmi. Tato procentuální hodnota je o 1 % nižší než republikové údaje. V regionu je v průměru kolem 55 – 60 rozvodů ročně. Výjimkou byl rok 2006, kdy bylo rozvedeno „pouze“ 43 manželství. Tak jako v republikových údajích i v regionu převažuje podíl rozvodů manželství po patnácti a více letech trvání. Z celkového počtu rozvodů bylo v daném období průměrně okolo 60 % rozvodů manželství s nezletilými dětmi.³⁴

³⁴ <http://www.brno.czso.cz>

3.2 Důvody pro volbu nesezdaného soužití

Na první pohled se může zdát, že odpověď na jednoduchou otázku v podobě: „Proč žijete v nesezdaném soužití?“, nebo opačně formulovanou: „Proč odmítáte život v manželství?“, bude celkem jednoznačná odpověď. Hned druhý pohled nás však vyvede z omylu. Odpověď vůbec není jednoduchá a lze konstatovat, že v tom lepším případě se nám odpověď podaří najít. Ve většině případů se to prostě stane...

Na základě hovorů s mladými lidmi jednoznačně vyplývá, že s životem v nesezdaném soužití bezprostředně souvisí situace, že je toto soužití společností akceptováno a přijímáno jako svým způsobem „rovnocenné“ manželství i když většina dnešních mladých lidí považuje tuto okolnost za samozřejmou, je dle mého názoru téměř jisté, že pokud by bylo nesezdané soužití považováno za „prohřešek“ a „nemorální“, lidé by tento institut soužití volili mnohem méně. Dalším důvodem je rostoucí tolerance k narození dítěte mimo manželství. U mladých lidí v kuřimském regionu patří k nejčastějším motivům k uzavření manželství následující okolnosti:

1. Schopnost zajistit rodinu vlastními příjmy.
2. Finanční nezávislost na rodičích.
3. Přání mít děti v manželství.
4. Vyřešení samostatného bydlení.
5. Důležitost právní jistoty manželství.

Na druhé straně mezi nejčastější důvody pro volbu nesezdaného soužití se řadí:

1. Prozatímní nepřítomnost dítěte
2. Nedostupnost vlastního bydlení
3. Pocit větší volnosti
4. Vyzkoušení společného bydlení
5. Respektování rozhodnutí partnera
6. Neukončené vzdělání

Ano i v kuřimském regionu došlo k výrazné proměně hodnotové orientace zejména mladé generace. Pracuji jako matrikářka a tak se denně setkávám s mladými lidmi

a pomáhám jim řešit každodenní situace, které souvisí se společným soužitím muže, ženy a případně i jejich dětí. V uplynulých dvou letech jsem se snažila podrobněji zabývat důvody proč někteří z mladých lidí vstupují přímo do manželství, což souvisí s tradičním pohledem na svazek muže a ženy, jiní naopak upřednostňují, dá se říci moderní trendy „nesezdaného soužití“. Jsem si plně vědoma okolnosti, že daná problematika je těžko podchytitelná, neboť úzce souvisí s ochotou respondentů své názory a dojmy sdělit. Nicméně se pokusím na vybraných „případech“ alespoň částečně danou problematiku týkající se nesezdaných soužití vystihnout. *„Začátky jsou těžké, konce smutné, ale nejdůležitější je ta část, kterou prožíváme uprostřed!“*

3.2.1 Vybraná problematika nesezdaného soužití

3.2.1.1 Nesezdané soužití s přechodem do manželství

Tomáš se seznámil se svojí ženou na vysoké škole v roce 1993, kde oba studovali stejný obor a ve stejném ročníku, postupně se sblížovali, narodily se jim dvě děti a v roce 2009 se po 12-ti letech společného „nesezdaného soužití“ vzali. Jak se vyvíjel jejich příběh, popisují následující řádky.

Tom říká: „S partnerkou, dnes již tedy manželkou (po těch 12 letech soužití předtím, než jsme byli oddáni, mám mnohem více zažitou tu partnerku) jsme se seznámili při studiu na vysoké škole, kde jsme studovali stejný obor ve stejném ročníku. Ze začátku ze strany manželky ke mně, žádné sympatie nebyly, ale čas ukázal. Byl jsem „u toho“, když se rozešla se svým dlouholetým přítelem a potom s druhým, zatím stále v roli „kamaráda“. Po studiích, hledala Petra nějakou náplň svého volného času a protože měla ráda sport, stejně jako já, nabídl jsem jí, aby se přidala k naší partě. S kamarády jsme jezdili na vodu, na skály a na hory, na vandry Petra začala postupně objevovat to kouzlo těchto aktivit. Od roku 1996 jsme pracovali u stejného zaměstnavatele, začali jsme spolu trávit více a více času. Svou roli zde hrála i okolnost, že jsme oba neslyšící a to s sebou při navazování kamarádství a přátelství přináší určité limity. Naše cesty se začaly stále více přibližovat... Konkrétní moment od kterého jsme byli „spolu“, od kterého jsme mohli říct „někoho mám“, den, který by byl zakroužkovaný v kalendáři se nedá říci ani vystihnout. Přišlo to pozvolna, nenápadně, nějak v roce 1997, ale byli jsme spolu více a více a já jsem si uvědomoval, že Petra už pro mne není jen kamarádka, ale někdo víc.

A pak už jsme společně rozhodovali třeba o tom, jakou loď si koupíme (to bylo ještě „na půl“), jaký foťák, kam pojedeme v létě... Rozuměli jsme si, vyhovovali jsme si, respektovali jsme se. S Petřinými rodiči jsem si také báječně rozuměl. Bydleli jsme tenkrát každý ve svém, měli jsme klíče od bytu toho druhého ... Celá situace postupně vyústila v plánování společného bydlení a logicky i společné budoucnosti a pak i dětí... Svatba v tom společném soužití pro mne neměla žádný význam. Prostě jsem Petře věřil a byl jsem k ní férový. Neměl jsem sňatek za něco podstatného, co by nějak mohlo ovlivnit kvalitu našeho soužití, nevěřil jsem v jeho sílu udržet vtah pohromadě, pokud by už nefungoval. Nebyl pro mne nijak důležitý, byla to jen zbytečná formalita, která nám nemůže bránit v tom, abychom žili jako „manželé“. Petra, jako žena, to jistě vnímala jinak, svatbu si přála, ale nikdy na mne nijak nenaléhala a ani jsme, co si pamatují, svatbu nikdy nijak intenzivně nerozebírali. Já osobně jsem svatbu ani neinicioval, ale ani nezavrhoval. Spíš jsem ji vnímal jako takové „kdyby“ a „třeba jednou“. Osobně nemám proti manželství žádné výhrady. A proč taky, když někdo chce manželství uzavřít a bude se tak cítit lépe, jistěji... Ale sám jsem nevěřil tomu, že by ta „formalita“ mohla nějak ovlivnit náš vztah. Na druhou stranu jsem si říkal, že třeba jednou, až bude potřeba náš vztah nějak „oživit“, mám žádost o ruku v záloze... V průběhu našeho společného „nesezdaného žití“ jsme si pořídili společné bydlení. I když v něm každý měl zanesený svůj díl, pro mne bylo jaksi samozřejmé a doposud je, že kdyby něco „krachlo“, zůstane všechno Petře. Byla to pro mne jen formalita, kterou se snažili Petru chránit její rodiče. Pak přišla v roce 2003 na svět Adélka a v roce 2005 Petřík. V té době se již naši rodiče smířili s tím, že v „nesezdaném soužití“ prostě budeme žít, ale asi stejně doufali, že jednou... Většina lidí z našeho okolí si myslela, že s dětmi přijde i sňatek. Nestalo se tak. Žili jsme si tak na hromádce, jako žijí jiné dobře fungující rodiny, kde jsou partneři manželé. Společné finanční prostředky a společné rozhodování o nich, společná výchova dětí, společná starost o domácnost a jiné běžné záležitosti z toho všeho prostě vyplynuly. Myslím, že naše soužití nebylo nijak odlišné od soužití jiných rodin, kde jsou rodiče i manželé. Volný čas jsme trávili a trávíme většinou společně, s dětmi. Když si jeden z nás chce vyrazit sám nebo s někým z kamarádů, má možnost. Většinou jsme ale všichni pohromadě, nic se nezměnilo na tom, že společně plánujeme dovolené, kam vyrazíme o víkendu, co budeme dělat... . Když o tom tak přemýšlím, tak jsme si vlastně jen museli vyřídit průkaz zmocněnce, abychom si navzájem mohli vybírat poštu a plnou moc pro zastupování se v běžných

záležitostech. Ale jinak?? Spousta známých, kamarádů ale i příbuzných se divila, nechápala, proč žijeme nesezdaně, když už přece jsme spolu roky a máme dvě děti... Dost z nich si také myslelo, že jsou za tím finanční výhodou. Tomu jsme se ale museli smát, copak tam nějaké mohly být? Žili jsme přece v jedné domácnosti...

Pak přišel srpen 2008 a já se rozhodl. S ročním předstihem jsem oslovil městský úřad s požadavkem, zda by bylo možné rezervovat svatbu na 20.09.2009. A když už, tak už. Jako místo konání jsem si vybral rozhlednu Babí lom, na skalnatém vrcholu v blízkosti Kuřimi. Z úřadu přišla odpověď, že souhlasí, ale že zbývá pár týdnů a je třeba si pospíšet... Tak jsem napsal ještě jednou s tím, že jde o rok 2009, takže máme více jak rok čas... V té době jsem již měl v hlavě nějaký scénář té svatby a termín jsem si rezervoval, přece jen je to hezké datum. Petra se kdysi zmínila, že když svatbu, tak nějakou jednoduchou, s pár lidmi. Ale já si říkal, když svatbu, tak nějakou netradiční. Oba máme blízko k přírodě, k pohybu... A navíc, bude babí léto a počasí by mělo vyjít báječně, třetí týden v září bývá hezky. V té době to ještě nikdo nevěděl.

Na Vánoce byl v jednom oříšku schovaný zásnubní prstýnek ... Šly dny, týdny, měsíce, jak bývá psáno v pohádkách. My s Petrou jsme „potajmu“ vše pomalu chystali. Pár dnů před termínem svatby jsme obeslali příbuzenstvo a ještě později i kamarády, známé... Počasí vyšlo, slunce hrálo, svatba se vydařila jak měla. Na snubních prstýncích máme to hezké datum, hezké vzpomínky... A teď asi to hlavní – proč?? Proč tak najednou? Co se stalo? Všichni chtěli znát důvod, všichni se potřebovali něčeho chytit. Třeba i něčeho romantického ... A odpověď? Upřímně – nevím. Žádný důvod nebyl. Prostě to přišlo...“

Co k tomuto příběhu dodat? Oba mladé lidi osobně znám a byla jsem u toho, když uzavírali manželství. V jejich případě, dle mého názoru, skutečně šlo o nesezdané soužití, které lze postavit na roveň manželství. A navíc téměř všechny běžné každodenní záležitosti měli v době nesezdaného soužití právně ošetřeny – majetek, bydlení, finance, péči o děti, zajištění chodu domácnosti, zastupování na základě plné moci... Lze odpovědně říci, že vzhledem k vysoké morální úrovni a zodpovědnému přístupu obou, by nebylo ani zapotřebí v rámci ochrany jejich rodiny manželství uzavírat a přesto k němu postupně dospěli. Jak říká Tom: „Žádný důvod nebyl. Prostě to přišlo...“ Projevil se zde i častý důvod vstupu do manželství charakteristický pro muže a to respektování přání partnerky: „Petra, jako žena, to jistě

vnímal jinak, svatbu si přála, ale nikdy na mne nijak nenaléhala a ani jsme, co si pamatují, svatbu nikdy nijak intenzivně nerozebírali. Já osobně jsem svatbu ani neinicioval, ale ani nezavrhoval. Spíš jsem ji vnímal jako takové „kdyby“ a „třeba jednou“. A dále, a to bych chtěla zdůraznit, další lidská vlastnost, že pokud se člověk pro něco rozhodne a je o tom přesvědčený, plánovitě a s předstihem jde za svým cílem. Cituji slova Toma : „Pak přišel srpen 2008 a já se rozhodl. S ročním předstihem jsem oslovil městský úřad s požadavkem, zda by bylo možné rezervovat svatbu na 20.09.2009. A když už, tak už. Jako místo konání jsem si vybral rozhlednu Babí lom, na skalnatém vrcholu v blízkosti Kuřimi.“ Ve srovnání s dále uvedenou výmluvou typu: „K čemu nám bude sňatek, vždyť já vás mám rád i bez něho!“, jsou skutečně jen slova ... a dál k tomu není co dodat.

3.2.1.2 Nesezdané soužití ukončené rozchodem

Zdenka a Honza se poznali na taneční zábavě. V té době se Honza rozešel se svou dlouholetou přítelkyní a bylo mu smutno. Zdenka byla veselá a usměvavá, v její společnosti se Honzovi dařilo úspěšně na předchozí vztah zapomenout. Se Zdenkou ho spojovaly společné zájmy a koníčky, postupně si našli i společné přátele. Život se zdál bezproblémový. Zdenka se přistěhovala do rodinného domku Honzových rodičů. Jelikož to mezi oběma mladými lidmi dobře „klapalo“, rodiče domek darovali synovi a mladí se pustili do rekonstrukce a budování „vlastního“ bydlení.

Zdenka říká: *„Stavbu jsme financovali dílem z společných peněz a dílem jsem ji financovala ze „svých“ úspor. Samozřejmě, že jsem Honzovi bezvýhradně důvěřovala a tak jsme žádné smlouvy mezi sebou neuzavírali. Přestavba byla dokončena a my jsme mohli začít konečně klidně a spokojeně žít! Okolnost, že domek je pouze ve vlastnictví Honzy se mi nezdála důležitá. Cestu ke společnému štěstí navíc znásobila okolnost, že jsem čekala narození našeho dítěte. Pod vlivem této události jsme začali plánovat svatbu, dokonce i termín jsme měli již domluvený. Po dohodě jsme ho stanovili až po narození dítěte. Z mé strany šlo o okolnost, že jsem se nechtěla vdávat „s břichem“. V první fázi jsme řešili tedy pouze „legitimaci“ dítěte, a to sepsáním souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství“.*

Potom se narodil Petřík. Všichni se upřímně radovali. Svatba byla odsunuta. S narozením dítěte přibylo i starostí, mladá maminka ze začátku vše nezvládala a od partnera se nedočkala pomoci. Honza si nadále žil jako „nezadaný“, narození dítěte výrazně neovlivnilo jeho život. Dál se věnoval svým zájmům a koníčkům a Zdenka byla doma s dítětem a zajišťovala chod domácnosti. Mezi oběma mladými lidmi se stupňovalo napětí a vyvrcholilo v okamžiku, kdy se Zdenka dozvěděla, že Honza se začal stýkat se svojí bývalou přítelkyní. S Honzou se pohádala a odstěhovala se k rodičům ...

Honza sice poté projevil zájem o syna, ale se Zdenkou se odmítl stýkat. Zdenka nakonec musela obrátit na soud. Soud rozhodl o výchově a výživě nezletilého syna. A finanční hotovost, kterou Zdenka věnovala do společného bydlení? O tu se také soudí, neboť by jí umožnila alespoň částečně získání vlastního bydlení. I takovéto konce může „nesezdané soužití“ mít. Honza je relativně v pohodě, ale Zdenka přišla minimálně o iluze. V současné době bydlí i s dítětem u rodičů a čeká jak soud rozhodne o finanční hotovosti, kterou do budování „společného“ hnízda věnovala.

3.2.1.3 Nesezdané soužití a úmrtí

Jitka s Adamem se seznámili v zaměstnání. Jitka byla mladá vdova a Adam byl rozvedený. Adam se Jitce ze začátku ani nelíbil, ale ve svých projevech náklonnosti byl tak vytrvalý a nápaditý, že si ho nakonec oblíbila a začali spolu chodit. K důležitým okolnostem, která Jitku ovlivnila patřila i skutečnost, že Adam si velice dobře rozuměl s jejími syny. Začali spolu žít a plánovat společnou budoucnost. Adam pomohl Jitce zrekonstruovat její byt, trávili spolu volný čas, sportovali, jezdili na společné dovolené.

Vzhledem k okolnosti, že Jitka pobírala vdovecký důchod po svém manželovi, uzavření dalšího manželství neplánovala. Adam se rovněž nechtěl ženit. Jednou již ženatý byl, z předchozího manželství měl dvě dospělé děti, tak proč. S Jitkou se jim žilo dobře i „nesezdaně“, nic jim nechybělo a žádné problémy si nepřipouštěli. Samozřejmě mezi sebou měli i neshody a dokonce se i několikrát rozešli, ale nakonec se dali vždy dohromady, táhlo je to k sobě.

V létě roku 2002 se vydali na jednu ze svých zahraničních cest. Nic nenasvědčovalo tomu, že by se mohl vyskytnout nějaký problém. Let proběhl v pořádku a uvítalo je slunečné počasí. Hotel byl luxusně zařízený, personál příjemný. Po nezbytně době spojené s ubytováním a vybalováním se oba vypravili k moři. Plavali, opalovali se, zkrátka užívali si dne... Večer se Adamovi udělalo náhle zle, nemohl dýchat a vydával nesrozumitelné zvuky. I přes okamžitou pomoc lékaře zemřel na následky srdečního selhání...

Jitka ještě dnes vzpomíná: *„Nejstrašnější na tom všem pro mě byla ta naprostá bezmocnost. Nikdo se mnou nechtěl o ničem bavit, neboť jsem nebyla rodinný příslušník. Veškeré záležitosti spojené s prevozem těla a týkající se pohřbu a převozu byly vyřizovány telefonicky přes Adamovu dceru, já jsem nebyla kompetentní... Nakonec jsem se málem ani nedozvěděla, kdy bude pohřeb...“*

Jitka měla naštěstí svoje vlastní bydlení a byla finančně na Adamovi nezávislá. Nešťastný konec nemůže nikdo předpokládat a dopředu s ním nepočítá. Ale i situace nenadálého úmrtí se párů žijících v nesezdaném soužití mohou citelně a bolestně dotknout. A mnohdy zůstane pozůstalý druh či družka i bez střechy nad hlavou, neboť objekt bydlení nevlastní a ani nemá bydlení jinak právně ošetřeno.

3.2.1.4 Nesezdané soužití, rozchod a problematika výchovy dítěte

Monika se seznámila s Romanem na lyžích. Roman byl vdovec a úspěšný podnikatel. Měl dva dospělé syny. Monika byla svobodná a rovněž podnikala. Měla svůj kadeřnický salon a kosmetiku. Netrvalo dlouho a začali spolu žít. Monika se nastěhovala do rodinného domku Romana, kde bydlela společně se dvěma Romanovými syny z prvního manželství. Roman neustále prohlašoval : „ *Moje „žena“ nebude pracovat, já Tě přece užívím!*“ Po čase Monika podlehla Romanovým nátlakům, opustila svoji živnost a pomáhala Romanovi v jeho firmě. Samozřejmě neoficiálně...

Po dvou letech nesezdaného soužití se narodil Tomášek. V té době fungovala rodina dobře. Monika byla šikovná a na práci zvyklá, takže zastala péči o syna, domácnost i výpomoc Romanovi ve firmě. Časem se Romanovo chování změnilo. Začal být

agresivní a dokonce Moniku občas i udeřil. Když byly Tomáškově čtyři roky, Monika začala mít Romanových útoků dost. Rozhodla se, že vztah ukončí. S tím Roman rozhodně nesouhlasil a začal se bránit. Úřední cestou zrušil Monice, která se odstěhovala do podnájmu trvalý pobyt, takže zůstala oficiálně přihlášená na ohlašovně obecního úřadu a navíc byla „nezaměstnaná“... Vzhledem k Romanovým známostem byl i Tomášek svěřen do péče otce. Monika platila na Tomáška výživně a trávila s ním každý druhý víkend. V průběhu dalších dvou let se opět „postavila na vlastní nohy“ a podala žádost na soud, o svěřením dítěte do péče matky. Řízení se táhlo a Roman ho prodlužoval jak mohl. V té době začal Tomášek chodit již do první třídy a Romanovi se zhoršil jeho zdravotní stav, který v posledním roce nebyl nijak dobrý... O tom však Monika nevěděla. Jednoho pátečního dne v lednu Roman volal Monice, jestli by si pro Tomáška nechtěla přijet mimo dohodnutý termín, o týden dřív. Monika však viděla za jeho nabídkou jen další konflikt a proto odmítla. Roman následující den zemřel... Sama Monika říká: *„Do smrti si budu vyčítat, že jsem nepřijela. Roman asi cítil, že je na tom špatně a chtěl Tomáška ušetřit přítomnosti u jeho konce...“* Po úmrtí otce je Tomášek v současné době v péči matky a daří se mu dobře. Svoje bratry pravidelně navštěvuje. Monika byla ušetřena dalších tahanic u soudu, ale dodnes uvažuje o tom, zda cena nebyla příliš vysoká.

Tolik příběhy „ze života“ nesezdaných párů. Prvý se týká důvodů a motivů, které vedou k nesezdanému soužití a posléze k manželství, další tři se úzce dotýkají vybrané majetkové a vztahové problematiky, které se života v párů žijících nesezdaném soužití týkají.

3.3 Dílčí závěr

Jak vyplývá z demografických ukazatelů i kuřimský region prodělává proměnu v rodinném chování. Novodobé trendy nesezdaného soužití stále více do regionu pronikají. Poměrně vysoké procento nesezdaných párů provádí souhlasné prohlášení o uznání otcovství před narozením dítěte, což dle mého názoru svědčí minimálně o zodpovědném přístupu k rodičovství. Bez ohledu na novodobé trendy je život v manželství stále převažující formou soužití. Pokud se ptáme po důvodech, které k nesezdanému soužití vedou, tak jedním z hlavních je dle mého názoru

skutečnost, že společnost „nesezdaná soužití“ akceptuje a většinou lidí jsou přijímána kladně. Je však plně v režii obou partnerů nakolik si vzájemně důvěřují a jak si upraví svoje osobní a majetkové vztahy, vyživovací povinnost, bydlení a vztahy rodičů k nezletilým dětem. Na konkrétních uvedených příbězích nesezdaného soužití popisují vybranou problematiku, která s nesezdaným soužitím bezprostředně souvisí.

4 Průzkum okolností vedoucích k nesezdanému soužití

4.1 Cíl průzkumu

Cílem mé diplomové práce bylo zjištění důvodů a okolností, které vedou mladé lidi k životu v nesezdaném soužití a dále jejich právní vědomí o otázkách s nesezdaným soužitím bezprostředně spojených. Průzkum mám zaměřený na kuřimský region kde žijí a pracují. Chci potvrdit hypotézu, že **více jak 80% respondentů, chce sňatek v budoucnu uzavřít**, ale nejdříve chce žít s partnerem v „nesezdaném soužití“. Tato „fiktivní manželství“ jsou předstupněm, nikoliv alternativou k manželství. Manželství má u mladých lidí stále vysokou prestiž. Dále hypotézu, že **nejméně 60 % respondentek žen zastává názor, že dítě se má narodit do manželství**. Třetí hypotéza se týká důvodů, které umožňují mladým lidem život v nesezdaném soužití, a to, že **více jak 50 % respondentů žije v nesezdaném soužití z důvodu akceptace tohoto svazku společností**. Čtvrtá hypotéza je založena na předpokladu, že **nejméně 40 % respondentů žije v nesezdaném soužití z důvodu nedostupnosti vlastního bydlení**. Poslední, pátou hypotézou je, že **více než 50 % respondentů se domnívá, že nesezdané soužití má nedostatečnou právní ochranu**.

Od svého původního záměru zmapování situace „nesezdaného soužití“ v kuřimském regionu jsem ustoupila, neboť komplexní zpracování této problematiky by bylo velmi časově a i finančně náročné. Problematika nesezdaných soužití – v podobě sledování typu domácností, byla naposledy zpracována ve sčítání lidu v roce 2001, následné sčítání bude v roce 2011, kde tato problematika bude vzhledem ke vzrůstajícímu trendu s největší pravděpodobností sledována. Dle dotazu na českém statistickém úřadu zatím neexistují žádné instrukce, které by způsob zpracování blíže specifikovaly. V návaznosti na výše uvedenou okolnost jsem se zaměřila na předprůzkum situace nesezdaného soužití v našem regionu s tím, že získaných podkladů použiji při následném sčítání lidu ČSÚ v roce 2011, na kterém se budu podílet.

4.2 Metody použité při sběru dat a informací

Jako metodu ke sběru dat jsem použila nestandardizovaný dotazník. Doplněním této základní metody byla metoda volného rozhovoru. Dotazník jsem osobně předávala respondentům, párům v nesezdaném soužití žijícím ať již bezdětným či párům s dětmi, se kterými se při své práci denně setkávám. Mimo osobního kontaktu jsem v některých případech, po předchozí domluvě využila moderní komunikační technologii, a to kontaktu přes e-mailovou poštu, která umožňuje rychlé a bezprostřední vrácení dotazníku a mladí lidé na ni vesměs pozitivně reagují.

Po prostudování teoretických podkladů k diplomové práci jsem přistoupila k sestavení nestandardizovaného dotazníku. Po jeho vytvoření, jsem si před započítím vlastního průzkumu provedla kontrolu na náhodně vybraném vzorku respondentů, který byl zaměřen na správnost volby otázek vzhledem ke sledované problematice a porozumění respondentů jednotlivým otázkám. Po vyhodnocení dotazníků vybraného vzorku respondentů a ověření jeho srozumitelnosti jsem přistoupila k vlastnímu průzkumu. Jak jsem již uvedla předávala jsem dotazníky buď osobně a nebo prostřednictvím e-mailové pošty, jak bylo dopředu domluveno. Vzhledem k okolnosti, že jsem s většinou respondentů byla v osobním kontaktu, nebylo ve většině případů problémem získat potřebné informace, neboť náš rozhovor probíhal v prostředí důvěry a porozumění. I když byli všichni respondenti srozuměni s tím, že nemusí na všechny otázky odpovídat, většinou odevzdávali kompletně vyplněný dotazník.

V dotazníku byly kladeny otázky, jejichž cílem bylo zjistit důvody a okolnosti vedoucí mladé lidi k životu v nesezdaném soužití, zjištění jejich postoje k tradičnímu institutu manželství a dále zjištění jejich stanoviska k dostatečnosti právní ochrany rodiny v nesezdaném soužití žijící. Zabývala jsem se jejich vědomím o otázkách právní ochrany rodiny – muže a ženy žijícími v alternativním svazku a postavením jejich nezletilých dětí. Dále jsem se zabývala otázkami, jaké okolnosti ovlivňují sňatkové a rodinné chování dnešní mladé generace. Zejména jsem se zaměřila na materiální podmínky, hodnoty a způsoby chování dnešní mladé generace, ať již ovlivněné historickými tradicemi, či nově se formujícími.

Ve většině případů se jedná o uzavřené otázky s možnostmi odpovědí - ano, spíše ano, spíše ne, ne. U části otázek, u kterých vzhledem k charakteru nemohla být nabídnuta k výběru výše uvedená varianta, jsou nabídnuty možnosti odpovědi relevantní otázce. Po odevzdání dotazníku následovala metoda volného rozhovoru. Touto metodou jsem si doplnila potřebné informace, případně objasnila důvody vedoucí ke konkrétním odpovědím na dílčí otázky, které byly v dotazníku uvedeny.

4.3 Způsob výběru respondentů

Ve své práci jsem se zaměřila na mladé lidi z kuřimského regionu v „nesezdaném soužití“ žijící, se kterými se při své každodenní praxi setkávám, a to na páry bezdětné i páry s dětmi. Jednalo se o mladé lidi ve věku mezi 20 – 35 roky věku. Celkem byly zpracovány odpovědi od 100 respondentů, z nichž 50 žilo v nesezdaném soužití s dětmi a 50 v nesezdaném soužití bez dětí. Počet mužů a žen je rozdělen v průzkumovém vzorku rovným dílem.

4.4 Metody použité při zpracování dat a informací

Data získaná prostřednictvím dotazníku jsem vyhodnotila kvantitativně v tabulkách a grafech. Následně jsem zjištěná data interpretovala. U údajů získaných metodou volného rozhovoru jsem provedla kvalitativní analýzu. Analýzou jsem si doplnila potřebné informace a případně i objasnila volbu odpovědí na dílčí otázky uvedené v dotazníku. Respondentům bylo umožněno uvést i další případné okolnosti, které dle jejich mínění s problematikou nesezdaného soužití souvisí.

4.5 Analýza výsledků průzkumu

První otázka v dotazníku se týkala pohlaví respondenta, jak jsem již uváděla dotazník vyplňoval stejný počet mužů a žen, ale tuto okolnost bylo nutno zaznamenat z důvodu porovnání rozdílnosti názorů mužů oproti ženám. Druhá otázka se týkala délky nesezdaného soužití respondentů. Nejvíce respondentů žije v nesezdaném soužití v délce od 2 do 5 let – celkem 44 respondentů, druhým v pořadí je délka soužití do dvou let, což uvedlo 36 respondentů a nad 6 let žije v nesezdaném soužití 20 ze 100 respondentů.

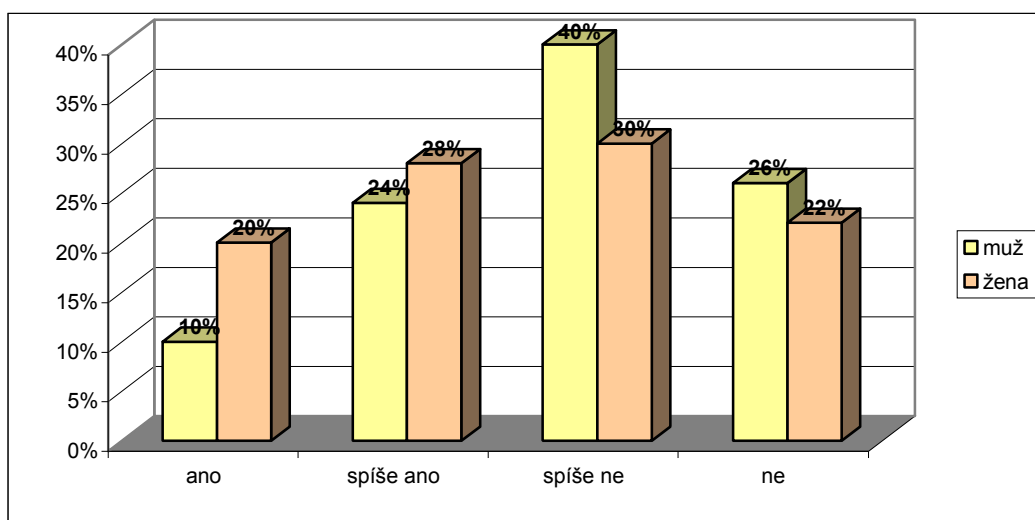
Další část dotazníku jsem zpracovala ve formě tabulek a grafů s komentářem, případně doplněným o informace získané následným volným rozhovorem.

Tab. 4.5.1 – Otázka č. 3

Ovlivnila Vaši volbu žít v nesezdaném soužití akceptace tohoto svazku společností?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	5	12	20	13	50	10%	24%	40%	26%	100%
žena	10	14	15	11	50	20%	28%	30%	22%	100%
Celkem	15	26	35	24	100	15%	26%	35%	24%	100%

Graf 4.5.1 – Otázka č. 3

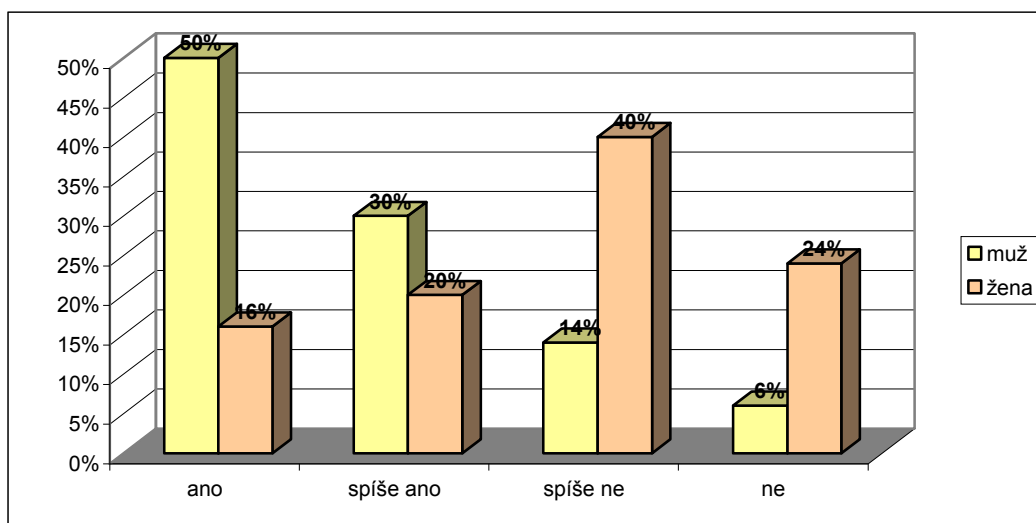
Překvapilo mne, že pouze 41 % z celkového počtu respondentů odpovědělo na otázku vlivu společenské akceptace svazku na jedince žít v nesezdaném soužití kladně. Pravděpodobně to souvisí i s okolností, že dnešní společnost je značně liberální a tak mladí lidé si již nedovedou představit, že by názor společnosti mohl nějak výrazně ovlivnit jejich osobní postoje do té míry, jak tomu bylo celkem běžné jen o několik málo generací dříve. Kladně se vyjádřilo 24 z 50-ti žen a pouze 17 z 50-ti mužů. O tom, že názory společnosti neovlivňují jejich osobní volbu je přesvědčeno 26 z 50-ti žen a 33 z 50-ti mužů.

Tab. 4.5.2 – Otázka č. 4

Je nesezdané soužití Vaše osobní volba?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	25	15	7	3	50	50%	30%	14%	6%	100%
žena	8	10	20	12	50	16%	20%	40%	24%	100%
Celkem	33	25	27	15	100	33%	25%	27%	15%	100%

Graf 4.5.2 – Otázka č.4

Při vyhodnocování výše uvedených odpovědí mne nepřekvapilo, že většina mužů, celých 50 % zastává názor, že nesezdané soužití je jejich osobní volbou. Dalších 30 % se ke kladnému názoru spíše přiklání, pouze 10 z 50-ti mužů (20 %) se vyjádřilo negativně. Většinový názor mužů je založen na jejich přesvědčení o dominantnosti názoru muže v partnerském vztahu a na domněnce, že jejich osobní názor musí být v partnerském vztahu respektován. Tento, dá se říci egoistický postoj, může souviset s historicky zakořeněným názorem o dominantním postavení muže v rodině.

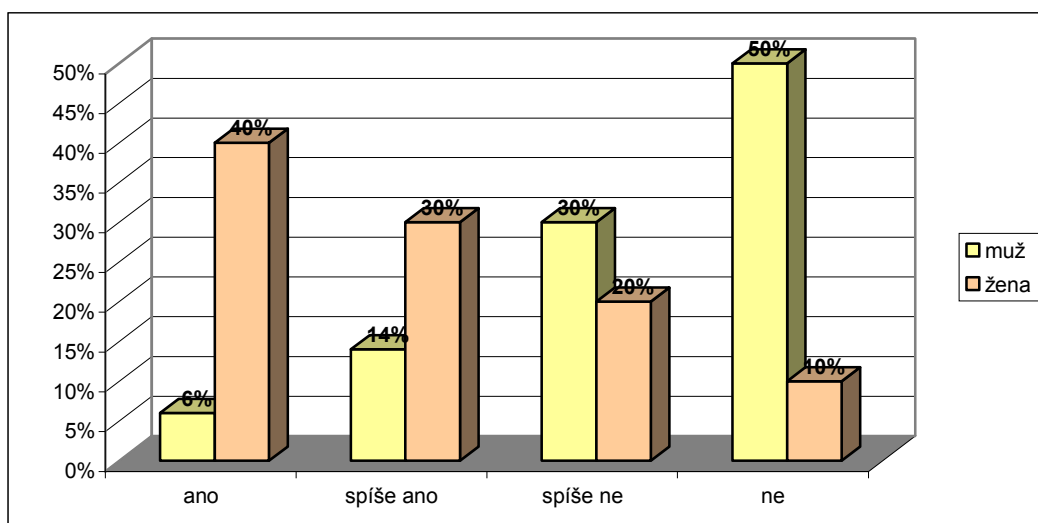
Oproti tomu 32 žen z 50-ti (60 %) se vyjádřilo k otázce týkající se vlastní osobní volby nesezdaného soužití negativně. Ženy pod vlivem touhy po soužití a často i citové závislosti na partnerovi jsou ochotny přistoupit i na volbu nesezdaného soužití. Na druhé straně se najdou i ženy (40%), které jsou více emancipované a rozhodují o svém životě samy.

Tab. 4.5.3 – Otázka č. 5

Žijete v nesezdaném soužití z důvodu respektování přání partnera?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	3	7	15	25	50	6%	14%	30%	50%	100%
žena	20	15	10	5	50	40%	30%	20%	10%	100%
Celkem	23	22	25	30	100	23%	22%	25%	30%	100%

Graf 4.5.3 – Otázka č. 5

Otázka č. 5 je protikladem k otázce č. 4, a proto mne nepřekvapilo, že většina mužů (celých 50 %) zastává názor, že nežije v nesezdaném soužití z důvodu respektování přání partnerky, ale tento typ soužití je jejich osobní volbou a 30 % se k tomuto názoru spíše přiklání, jen 10 z 50-ti mužů (20 %) se vyjádřilo kladně.

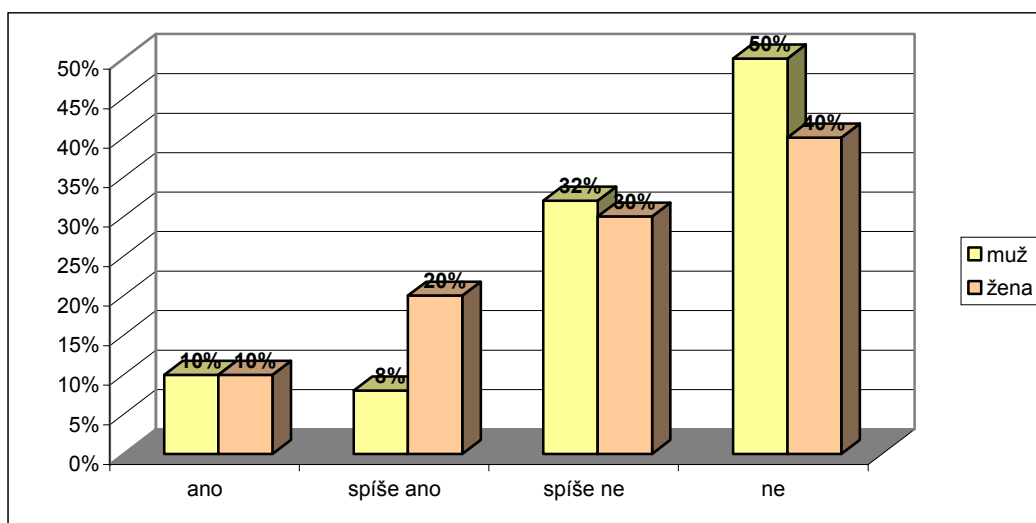
Oproti tomu 70 % žen žije v nesezdaném soužití z důvodu respektování přání partnera. Pouze 30 % žen se k této otázce vyjádřilo negativně. Deset procent žen na základě porovnání vyhodnocených odpovědí na otázky 4 a 5 žije v nesezdaném soužití z důvodu respektování přání partnera a současně se domnívají, že nesezdané soužití je i jejich osobní volbou.

Tab. 4.5.4 – Otázka č. 6

Ovlivnil Vaše rozhodnutí postoj Vašich rodičů k nesezdanému soužití?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	5	4	16	25	50	10%	8%	32%	50%	100%
žena	5	10	15	20	50	10%	20%	30%	40%	100%
Celkem	10	14	31	45	100	10%	14%	31%	45%	100%

Graf 4.5.4 – Otázka č. 6

Na základě vyhodnocených odpovědí u obou pohlaví názor rodičů nemá u 76 % respondentů vliv na rozhodnutí respondentů žít v nesezdaném soužití. Z celkového počtu 50-ti mužů odpovědělo záporně 41 mužů (82 %), což je důkazem toho, že muži jsou rozhodnější a ve svém názoru méně rodiči ovlivnitelní. Pouze 9 mužů připustilo, že názor rodičů jejich volbu ovlivnil.

Ženy jsou o něco častěji ovlivňovány názorem svých rodičů, což se dá vysvětlit i jejich větší citovostí a závislostí na původní rodině, ale přesto 35 z 50-ti žen (70 %) odpovědělo záporně. Naopak ovlivnění svého názoru postojem rodičů připustilo 15 z 50-ti žen (30 %). Obě pohlaví se potom ve shodném počtu 5 mužů a 5 žen přiznala, že postoj jejich rodičů je ovlivnil při volbě života v nesezdaném soužití. Vzhledem k okolnosti, že kuřimský region si zachovává znaky venkovského regionu, mne překvapilo, že postojem rodičů ve volbě způsobu partnerského života je ovlivněno pouze 24 % z celkového počtu respondentů.

Tab. 4.5.5 – Otázka č. 7

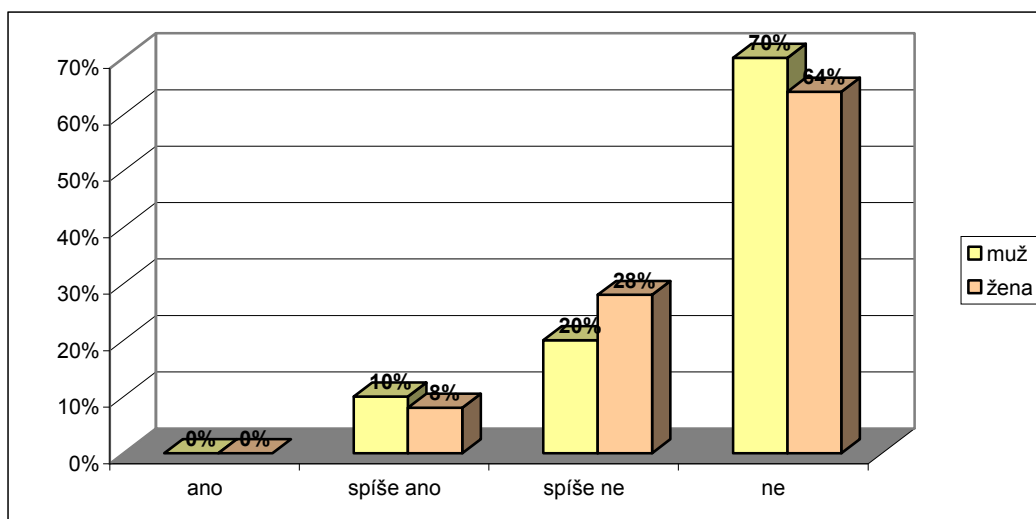
Volíte nesezdané soužití z důvodu nejistoty volby toho pravého?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	0	5	10	35	50	0%	10%	20%	70%	100%
žena	0	4	14	32	50	0%	8%	28%	64%	100%
Celkem	0	9	24	67	100	0%	9%	24%	67%	100%

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že většina respondentů si nepřipouští, že by volila nesezdané soužití z důvodu přesvědčení se o skutečnosti, že je to ten pravý. Pouze částečně to připustilo 9 respondentů (9%) a to 5 mužů a 4 ženy.

91 respondentů (91%) se vyjádřilo k otázce záporně. Odpovědi svědčí mimo jiné o tom, že pokud člověk vstupuje do vztahu, tak je přesvědčen, že zvolený partner je ten pravý. I proto se domnívám, že na začátku vztahu, kdy jsou k sobě oba partneři vstřícní, je dána dobrá výchozí pozice k ošetření případných majetkových a vztahových poměrů. Nikdo nezahajuje život v nesezdaném soužití a koneckonců i v manželství pro „nepřekonatelný odpor“, ale z důvodu pocitu lásky a sounáležitosti, což je ideální prostředí pro vytváření dohod. A i zde platí, že na čem se dva lidé mezi sebou mohou dohodnout, nikdo třetí lépe nevyřeší.

Graf 4.5.5 – Otázka č. 7

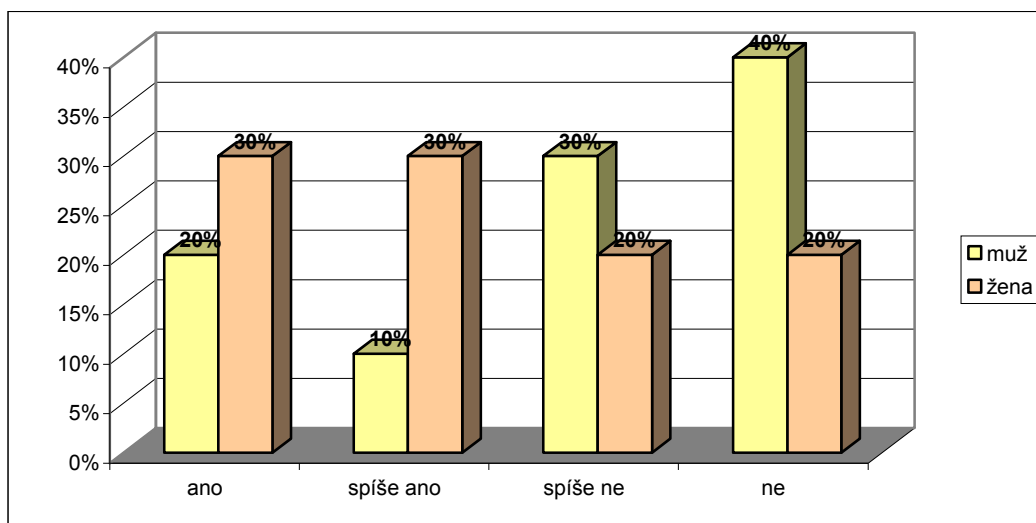

Tab. 4.5.6 – Otázka č. 8

Volíte nesezdané soužití z důvodu zkoušky společného soužití?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	10	5	15	20	50	20%	10%	30%	40%	100%
žena	15	15	10	10	50	30%	30%	20%	20%	100%
Celkem	25	20	25	30	100	25%	20%	25%	30%	100%

Graf 4.5.6 – Otázka č. 8

Při vyhodnocování této otázky mne nepřekvapilo, že kladně odpovědělo na uvedenou otázku 60 % žen. Ženy kladou větší důraz na zkoušku společného bydlení i z důvodu, že zastávají většinu domácích prací a tím jsou plně vytíženy. I když jsou v porovnání s muži více citově založeny uvědomují si, že vztah s problematickým partnerem by pro ně byl příliš vyčerpávající a pokud by se později narodily děti, situace by se mohla stát neúnosnou a vztah by skončil rozchodem. V odpovědi na danou otázku se pravděpodobně zobrazila větší emancipace žen než tomu bylo dříve a jejich menší existenční závislost na partnerovi. Ženy touží po tom, aby jim muž byl oporou. Pouze 20 z 50-ti žen (40%) si tuto okolnost nepřipouští a neklade na ni důraz.

Oproti tomu kladně na otázku o volbě nesezdaného soužití jehož motivem je zkouška společného soužití odpovědělo jen 15 z 50-ti mužů (30%). Celých 70 % mužů nevolí nesezdané soužití z důvodu zkoušky společného soužití. Svůj podíl na tom dle mého názoru má i okolnost, že většina mužů má více volného času a dál se věnuje svým zálibám a koníčkům. Okolnost zda žijí v nesezdaném soužití či nikoliv se do jejich

volnočasových aktivit nepromítne do té míry, aby se problematikou zkoušky společného soužití zabývali. Více by jejich volnočasové aktivity dle jejich mínění ovlivnil život v manželství, které pro ně znamená větší závazek.

Jarda říká: „Mám hodně koníčků a rád sportuji. Aktivně využitý volný čas je pro mne důležitý. Jana mé aktivity toleruje, mnohdy sportujeme i společně. Domnívám se, že moje aktivity dobře snáší. No, ale do „chomoutu“ se mi zatím nechce.“

Tab. 4.5.7 – Otázka č. 9

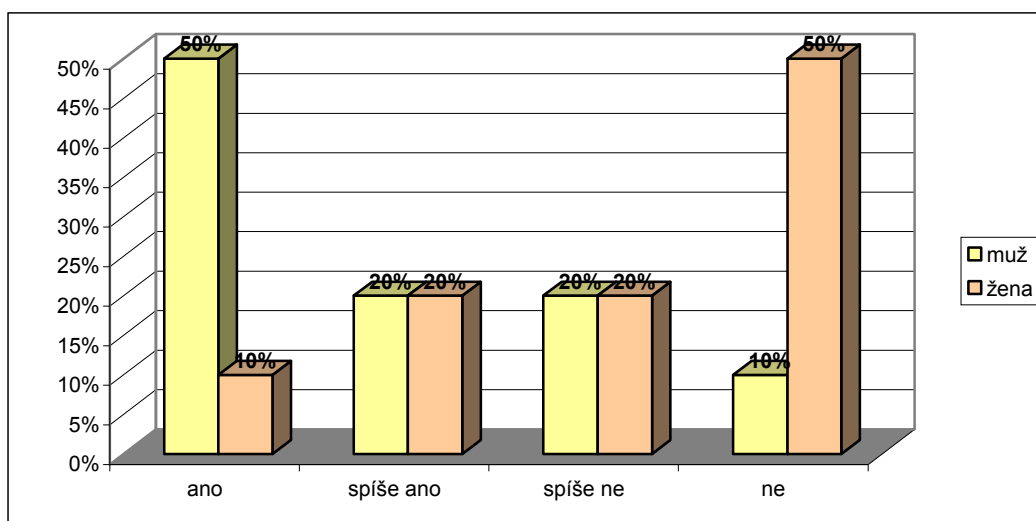
Volíte nesezdané soužití z důvodu pocitu větší volnosti?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	25	10	10	5	50	50%	20%	20%	10%	100%
žena	5	10	10	25	50	10%	20%	20%	50%	100%
Celkem	30	20	20	30	100	30%	20%	20%	30%	100%

Na tuto otázku odpovědělo kladně 35 z 50-ti mužů. Není to překvapením, neboť nesezdané soužití není „definitiva“ tak jako manželství a muži dozrávají pro partnerský život většinou až kolem třicátého roku věku. Život v nesezdaném soužití plně vyhovuje jejich naturelu, je to jakési mezidobí, kdy k někomu patří, ale zatím to není natolik závazné jako by bylo manželství. 15 z 50-ti mužů neklade na volnost důraz.

Adam říká: „Ještě se cítím mladý na to, abych se definitivně vázal na manželku, ale sám bez partnerky být nechci. Proto mi nesezdané soužití zatím vyhovuje.“

Graf 4.5.7 – Otázka č. 9

U žen je situace opačná. Na pocit volnosti klade důraz 15 z 50-ti žen (30%) a pro 35 z 50-ti žen není pocit volnosti dominantní pro volbu nesezdaného soužití. Tato situace je způsobená i okolností, že většina žen je ráda součástí páru a k někomu „patří“.

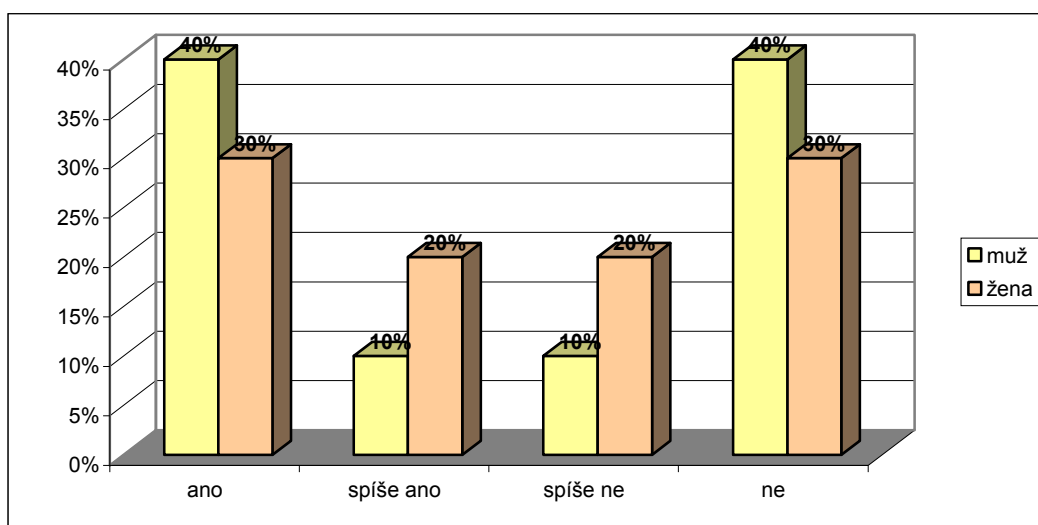
Petra říká: „*Já bych ráda manželství uzavřela, ale Jiří se zatím ženit nechce: Klape nám to spolu a tak si počkám. Snad k manželství postupně dozraje.*“

Tab. 4.5.8 – Otázka č. 10

Žijete v nezezdaném soužití kvůli nedostupnosti vlastního bydlení ?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	20	5	5	20	50	40%	10%	10%	40%	100%
žena	15	10	10	15	50	30%	20%	20%	30%	100%
Celkem	35	15	15	35	100	35%	15%	15%	35%	100%

Graf 4.5.8 – Otázka č. 10

V odpovědi na tuto otázku se víceméně respondenti obou pohlaví shodli. 50 respondentů z řad žen i mužů odpovědělo kladně (ano, spíše ano) a 50 respondentů záporně (spíše ne, ne).

Na doplňující otázku: „*Jak máte vyřešenu otázku bydlení?*“ 35 respondentů ze sta odpovědělo, že bydlí v bytě či domě v podílovém spoluvlastnictví, kdy podíly na společném bydlení mají partneři stanoveny přímo ve smlouvě. 14 respondentů

bydlí v bytě či rodinném domě, který je ve vlastnictví pouze jednoho z partnerů, nájemní smlouvu s druhým s partnerů nemají ve většině případů uzavřenu (pouze 5 ze 14). 16 respondentů žije v bytě či podnájmu v rodinném domě rodičů jednoho z partnerů. V tomto případě mají pouze 4 respondenti uzavřenu smlouvu o nájmu, případně podnájmu. 35 respondentů žije v podnájmu v pronajatém bytě či domě „cizích“ vlastníků. V těchto případech mají uzavřenu vždy nájemní či podnájemní smlouvu. Jedná se většinou o partnery, kteří svým příjmem nedosahují na poskytnutí hypotéky a nemohou si pořídit vlastní bydlení.

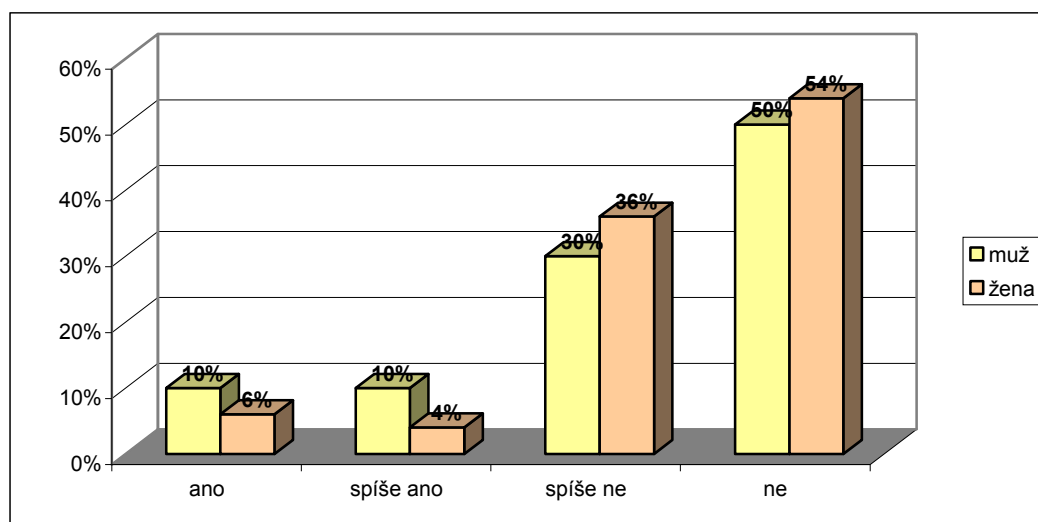
Tab. 4.5.9 – Otázka č. 11

Volíte nesezdané soužití z důvodu budování osobní kariery?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	5	5	15	25	50	10%	10%	30%	50%	100%
žena	3	2	18	27	50	6%	4%	36%	54%	100%
Celkem	8	7	33	52	100	8%	7%	33%	52%	100%

Z odpovědí na výše uvedenou otázku lze vyvodit, že většina respondentů budování osobní kariéry nepovažuje za důvod, proč volí život v nesezdaném soužití. Záporně (spíše ne, ne) odpovědělo 85 % respondentů, pouze 15% respondentů připouští, že volba nesezdaného soužití nějakým způsobem souvisí s jejich kariérou. Lukáš říká: „ Mám Simonu rád, ale za sebe mám pocit, že jsem ještě nedokázal vše, rodina by mně více zatěžovala a nejsem zatím schopen vzít na sebe za rodinu odpovědnost.. “

Graf 4.5.9 – Otázka č. 11

Pokud hodnotíme odpovědi z hlediska pohlaví pouze 10 z 50-ti mužů a 5 z 50-ti žen žijí v nesezdaném soužití z důvodu budování osobní kariery. Odpovědi jsou ovlivněny i okolností, že většina mužů může budovat svoji kariéru i v manželství, neboť pro ně není ve smyslu budování kariéry natolik omezující jako pro ženu a v určitých případech může být rodinné zázemí spíše výhodou. Ženy přes veškerou emancipaci stále ve většině případů upřednostňují rodinné zázemí před budováním osobní kariery. A proto důvod „budování osobní kariery“ nehraje v jejich rozhodování o volbě typu soužití ve většině případů dominantní roli.

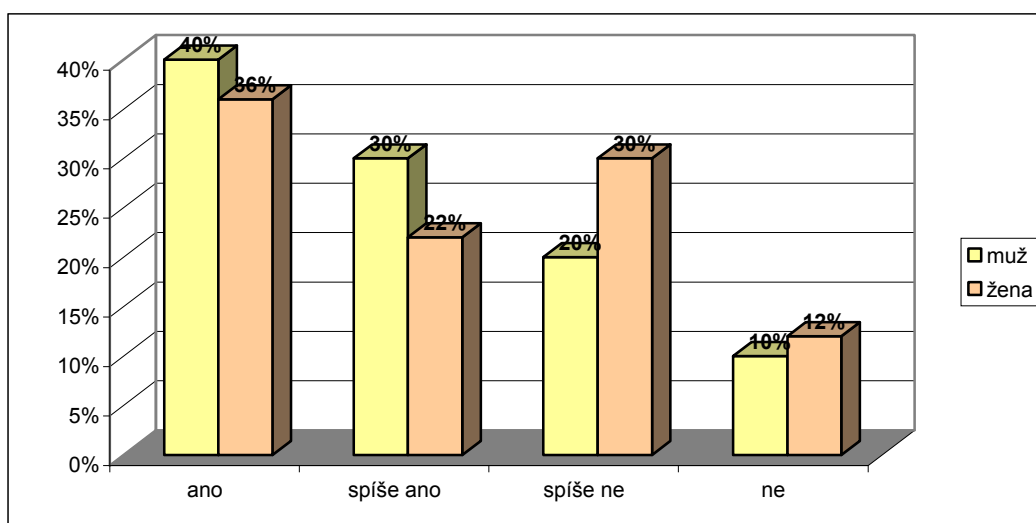
Tab. 4.5.10 – Otázka č. 12

Podílíte se stejným dílem na finančním zajištění chodu domácnosti?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	20	15	10	5	50	40%	30%	20%	10%	100%
žena	18	11	15	6	50	36%	22%	30%	12%	100%
Celkem	38	26	25	11	100	38%	26%	25%	11%	100%

Vzhledem k okolnosti, že nesezdané soužití vzniká neformálním rozhodnutím partnerů, že budou spolu žít a společně hospodařit, je výše uvedená otázka na místě. Potěšující okolností je, že většina mužů - 35 z 50-ti i žen - 29 z 50, odpovědělo kladně. Celkově se kladně vyjádřilo 64 % respondentů. Dalším dotazováním jsem zjistila, že partneři jsou domluveni na částce, kterou přispívají do „společné kasy“. S finančním obnosem, který po odečtu každému zůstane, hospodaří každý dle svého uvážení.

Graf 4.5.10 – Otázka č. 12

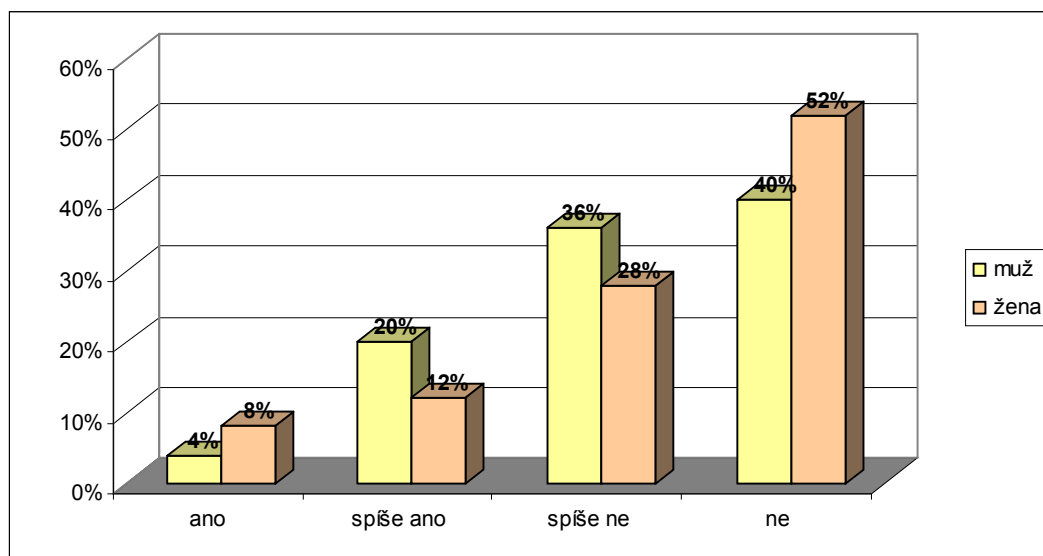
Záporně se vyjádřilo 15 z 50-ti mužů a 21 z 50-ti žen. Tato okolnost může být ovlivněna i tím, že vzhledem k vybranému vzorku respondentů, žije polovina respondentů v nesezdaném soužití s dětmi. Žena v takovémto svazku pečuje o společnou domácnost a o dítě či děti, muž finančně zajišťuje chod domácnosti. Zde je však třeba brát zřetel, že vzhledem k neexistenci výhod společného jmění, pokud není jiné dohody, věci pořizované z výdělku jednoho z partnerů, jsou výlučným vlastnictvím této osoby, v daném případě muže. Tuto skutečnost většina respondentů, kterých se to týká, neřeší.

Tab. 4.5.11 – Otázka č. 13

Volíte nesezdané soužití z důvodu možnosti snadnějšího rozchodu?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	2	10	18	20	50	4%	20%	36%	40%	100%
žena	4	6	14	26	50	8%	12%	28%	52%	100%
Celkem	6	16	32	46	100	6%	16%	32%	46%	100%

Graf 4.5.11 – Otázka č. 13

Vzhledem k okolnosti, že nesezdané soužití vzniká neformálním rozhodnutím partnerů, že budou spolu žít a společně hospodařit, stejným způsobem dochází i k ukončení tohoto vztahu. Pokud se rozhodne jeden z partnerů, že vztah ukončí, nepotřebuje k tomu souhlas druhého partnera, ani ničí schválení. Druhý z partnerů mu v tom nemůže ani bránit. I přes tuto okolnost kladně na otázku týkající se volby nesezdaného soužití z důvodu snadnějšího rozchodu odpovědělo pouze 22 % respondentů 12 mužů a 10 žen. 78 % respondentů nevolí cestu nesezdaného soužití

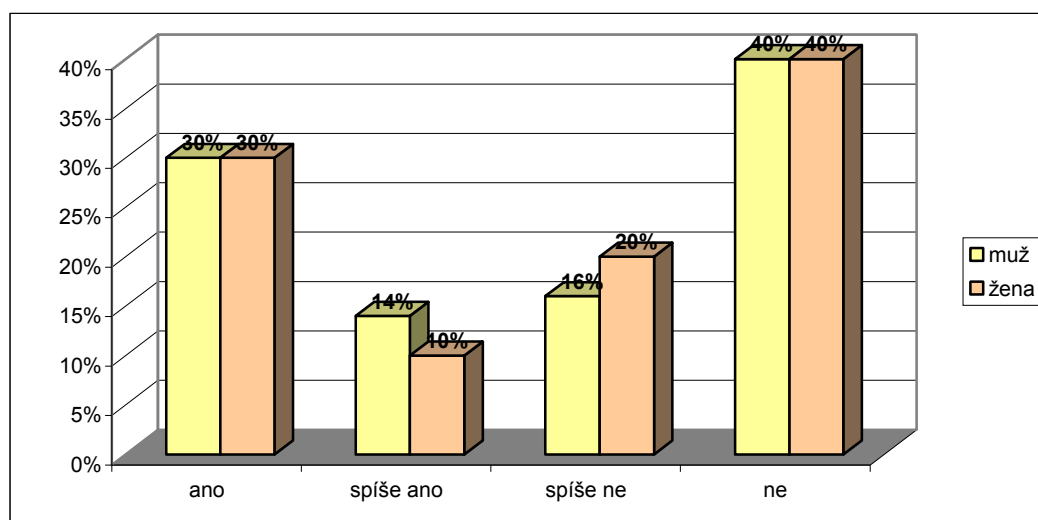
z důvodu snadnějšího rozchodu. Konkrétně se jedná o 38 mužů a 40 žen. Dle mého názoru to svědčí i o tom, že většina mladých lidí neuvažuje na začátku vztahu o možném rozchodu a doufá, že jejich vztah bude pevný a trvalý.

Tab. 4.5.12 – Otázka č. 14

Žijete v nesezdaném soužití z důvodu neukončeného vzdělání, studia?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	15	7	8	20	50	30%	14%	16%	40%	100%
žena	15	5	10	20	50	30%	10%	20%	40%	100%
Celkem	30	12	18	40	100	30%	12%	18%	40%	100%

Graf 4.5.12 – Otázka č. 14

Vzhledem k okolnosti, že respondentům bylo v rozmezí mezi 20 a 35 lety věku, je pravděpodobné, že se budou v některých případech připravovat na budoucí povolání a studovat. Kladně na otázku týkající se vztahu studia a nesezdaného soužití odpovědělo 30 respondentů, shodně 15 mužů a 15 žen, spíše ano, odpovědělo 12 respondentů 7 mužů a 5 žen. Jedná se o mladé lidi, kterým se naskytl možnost společného bydlení a svůj vztah zatím nechtějí legalizovat, neboť studují. Studium, či příprava na budoucí povolání není důvodem nesezdaného soužití u 58 respondentů, záporně odpovědělo 28 mužů a 30 žen.

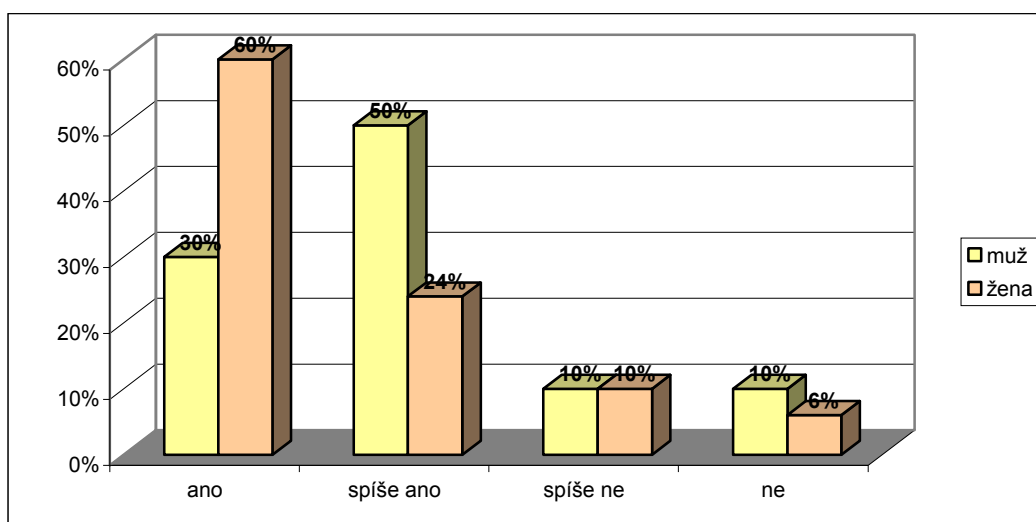
Tab. 4.5.13 – Otázka č. 15

Uvažujete v budoucnu o uzavření manželství?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	15	25	5	5	50	30%	50%	10%	10%	100%
žena	30	12	5	3	50	60%	24%	10%	6%	100%
Celkem	45	37	10	8	100	45%	37%	10%	8%	100%

Příznivým se mi jeví z pozice rodinné politiky vztah mladých lidí k uzavření manželství. 82 % respondentů odpovědělo, že uvažuje v budoucnu o uzavření manželství. Kladně na tuto otázku odpovědělo 40 mužů a 42 žen. Blíže na záporné straně se pohybuje 10 respondentů, shodně 5 mužů a 5 žen. O manželství vůbec neuvažuje 8 respondentů, 5 mužů a 3 ženy. Je možné, že jejich postoj je způsobený buď vlastní nebo zprostředkovanou negativní zkušeností s rozvedem.

Graf 4.5.13 – Otázka č. 15

Tab. 4.5.14 – Otázka č. 16

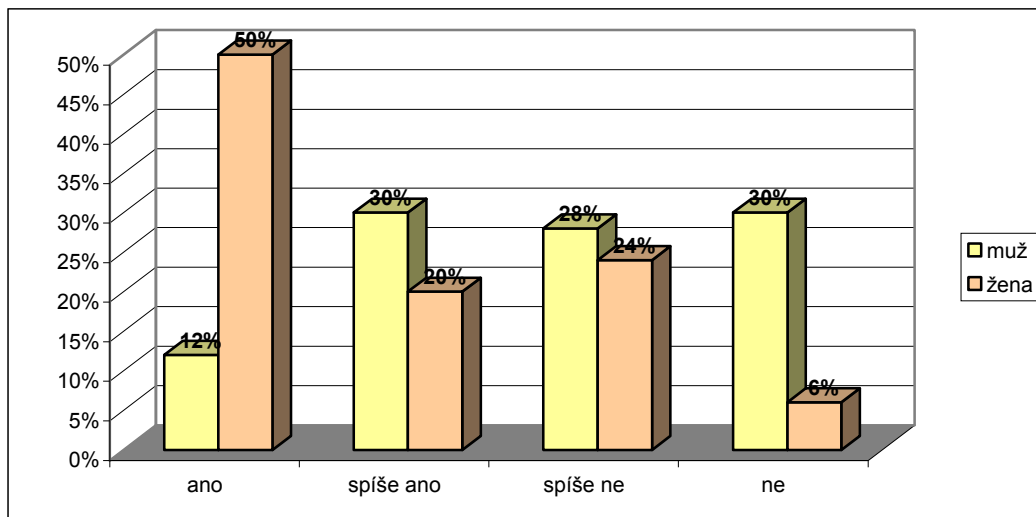
Domníváte se, že dítě by se mělo narodit do manželství?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	6	15	14	15	50	12%	30%	28%	30%	100%
žena	25	10	12	3	50	50%	20%	24%	6%	100%
Celkem	31	25	26	18	100	31%	25%	26%	18%	100%

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že většina mužů nevnímá spojitost mezi narozením dítěte a vstupem do manželství. Pouze 12 % respondentů mužů se domnívá, že dítě by se mělo narodit do manželství. Jedná se pravděpodobně o muže orientované na rodinu či věřící. K odpovědi spíše ano se přiklání 30% mužů. Narození dítěte

nespojuje s manželstvím 58 % mužů. Pravděpodobně je to způsobeno i okolností, že muž není narozením dítěte výrazně omezen, péče o narozené dítě je v prvních letech převážně na bedrech ženy.

Graf 4.5.14 – Otázka č. 16

Celých 70% žen se domnívá, že dítě by se mělo narodit do manželství. Mezi narozením dítěte a manželstvím nevidí souvislost pouze 30% žen. I zde se dle mého názoru zobrazuje dřívější „vyspělost“ žen, neboť u naprosté většiny dotazovaných žen by spouštěcím momentem k uzavření manželství byla situace související s „početím či porozením prvního dítěte“.

Cituji Lucku: „Žijeme s Petrem společně v bytě, který jsem získala po rodičích. Petr pracuje a já ještě studuji. Zatím nám to takto vyhovuje. Pokud bych, ale otěhotněla, určitě se vezmeme. Jsme oba věřící a myslíme si, že dítě by se mělo narodit do manželství.“

Pokud ženy po narození dítěte setrvávají i nadále v nesezdaném soužití je to z důvodu respektování přání partnera.

Zde jsou slova Jany, která čeká narození již druhého dítěte : „Žijeme společně s Petrem již 5 let. Postavili jsme si vlastní rodinný domek, oba slušně vyděláváme, společně si rozumíme. Před třemi lety se nám narodila Zuzanka a v současné době čekám další dítě. Já osobně bych uzavřela manželství okamžitě, neboť tak nějak vnitřně cítím, že je to ta správná volba, Petr ale zatím do manželství nespěchá. „Vždyť já vás mám rád i bez manželství. Co se nějakým papírem změní.....“, jsou jeho častá slova.“

Jako pozitivní vidím okolnost, že většina nesezdaných párů sepíše před narozením dítěte souhlasné prohlášení rodičů o narození dítěte. V důsledku tohoto prohlášení může být do rodného listu zapsán i otec. V kuřimském regionu je prohlášení sepsáno u 66 % dětí narozených mimo manželství. Na dotaz: „Kde jste se dozvěděli o možnosti sepsání souhlasného prohlášení o určení otcovství?“, jsou nejčastější odpovědi: „ Od kamarádky, přátel, na úřadě či od ošetřujícího lékaře.“ Za zmínku stojí, že téměř ve 100% případech, při volbě příjmení volí páry příjmení po otci. V této situaci si i muži potrpí na tradice.

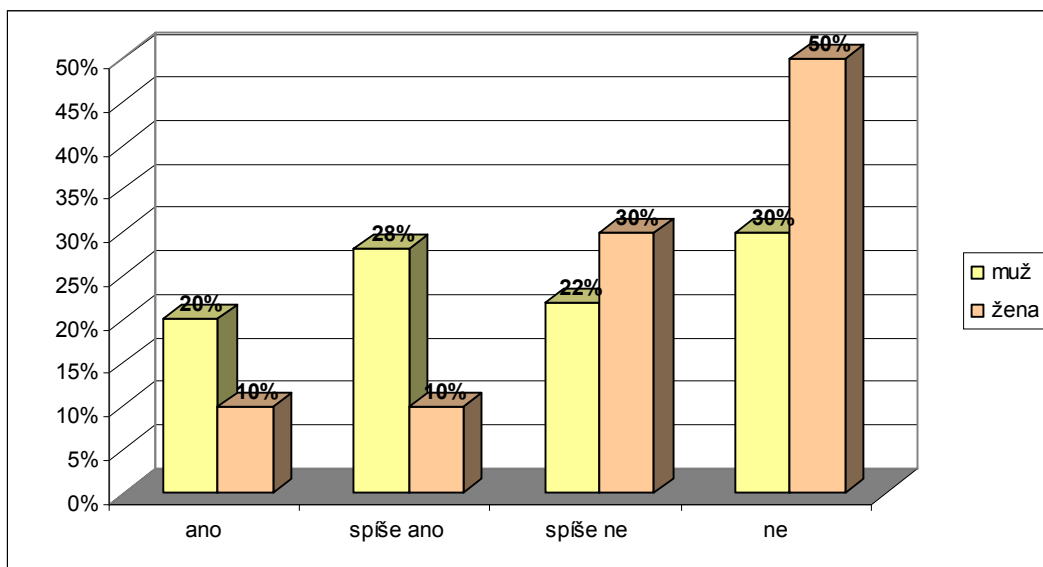
Tab. 4.5.15 – Otázka č. 17

Domníváte se, že rodina založená na nesezdaném soužití má dostatečnou právní ochranu?

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem	ano	spíše ano	spíše ne	ne	Celkem
muž	10	14	11	15	50	20%	28%	22%	30%	100%
žena	5	5	15	25	50	10%	10%	30%	50%	100%
Celkem	15	19	26	40	100	15%	19%	26%	40%	100%

Z uvedených výsledku vyplývá, že 66% respondentů si je vědomo, že nesezdané soužití nemá dostatečnou právní ochranu. O této skutečnosti je přesvědčeno celých 80 % žen a 52 % mužů.

Graf 4.5.15 – Otázka č. 17

Vzhledem k okolnosti, v návaznosti na otázku týkající se uzavření manželství, že 82 % respondentů chce v budoucnu sňatek uzavřít, lze konstatovat, že nesezdané

soužití je předstupněm k uzavření manželství. Respondenti jsou si ve většině případů vědomi nedostatečné právní ochrany nesezdaného soužití a po překonání „potíží“ spojenými s bydlením, finanční nezávislostí či nějakou „osobní překážkou“ volí cestu manželství.

O dostatečné právní ochraně nesezdaného soužití je přesvědčeno 34 % respondentů. Kladně se vyjádřilo 24 z 50-ti mužů a 10 z 50-ti žen. Tato skutečnost pramení dle mého názoru z nedostatečné informovanosti či nedostatku „vůle“ se právními důsledky zabývat a brát je v potaz.

4.6 Interpretace výsledků

Hypotéza č. 1

Více jak 80% respondentů, chce sňatek v budoucnu uzavřít.

Výše uvedená hypotéza byla potvrzena. Z pozice rodinné politiky se jeví vztah mladých lidí k uzavření manželství jako příznivý. Celých 82 % respondentů odpovědělo, že uvažuje v budoucnu o uzavření manželství. Kladně na tuto otázku odpovědělo 40 mužů a 42 žen z celkového počtu 100 respondentů. Otázku vstupu do manželství nemá zatím vyřešeno 10 respondentů, shodně 5 mužů a 5 žen. O manželství vůbec neuvažuje 8 respondentů, 5 mužů a 3 ženy. Je možné, že jejich postoj je způsobený buď vlastní nebo zprostředkovanou negativní zkušeností s rozvodem. K nejčastějším důvodům, proč zatím manželství neuzavírají se dá řadit prozatímní nepřítomnost dítěte, nedostupnost vlastního bydlení, nevyzrálost – potřeby větší volnosti, zkouška společného bydlení, respektování rozhodnutí partnera a neukončené vzdělání. Pozitivní je skutečnost, že většina dotazovaných o vstupu do manželství uvažuje.

Hypotéza č. 2

Nejméně 60 % respondentek žen zastává názor, že dítě se má narodit do manželství.

Ženy jsou odjakživa na rodině více citově zainteresované než muži. Proto není překvapením, že celých 70% žen se domnívá, že dítě by se mělo narodit do manželství.

Podle mého názoru to svědčí o dřívější „vyspělosti“ žen. Pro naprostou většinu dotazovaných žen by spouštěcím momentem k uzavření manželství byla situace související s „početím či porozením prvního dítěte“. Jsou si plně vědomy, že pouze manželství zajišťuje rodině dostatečnou právní ochranu a té je po narození dítěte či dětí potřeba ještě mnohonásobně více než „pouze“ v případě společného života dvou dospělých jedinců. Pokud ženy i nadále setrvávají v nesezdaném soužití je to ve většině případů z důvodu respektování přání partnera.

Jako pozitivní vidím okolnost, že většina nesezdaných párů v kuřimském regionu sepíše před narozením dítěte souhlasné prohlášení rodičů o narození dítěte. V důsledku tohoto prohlášení může být do rodného listu zapsán i otec. Ročně je prohlášení sepsáno u 66 % dětí narozených mimo manželství. Součástí zápisu je i dohoda o volbě příjmení pro dítě. Za zmínku stojí, že v 99% případů volí rodiče příjmení po otci. V této situaci si i muži potrpí na tradice.

U mužů není tak výrazná existence spojení mezi narozením dítěte a vstupem do manželství. Pouze 12 % mužů se domnívá, či veřejně přiznává, že dítě by se mělo narodit do manželství. Jedná se pravděpodobně o muže orientované na rodinu či věřící. Pravděpodobně je to způsobeno i okolností, že muž není narozením dítěte výrazně omezen, péče o narozené dítě je v prvních letech převážně na ženě i když s mužem na „rodičovské dovolené“ se v dnešní době můžeme také setkat.

Hypotéza č. 3

Více jak 50 % respondentů žije v nesezdaném soužití z důvodu akceptace tohoto svazku společností.

K mému překvapení se výše uvedená hypotéza nepotvrdila, neboť kladně odpovědělo na otázku vlivu společenské akceptace svazku na jedince žít v nesezdaném soužití, pouze 41 % z celkového počtu 100 respondentů. Pravděpodobně to souvisí i s okolností, že dnešní společnost je značně liberální a tak mladí lidé si již nedovedou představit, že by názor společnosti mohl nějak výrazně ovlivnit jejich osobní postoje do té míry, jak tomu bylo celkem běžné jen o několik málo generací dříve. V souvislosti s otázkou týkající se vlivu akceptace společností, jsou mladí lidé

přesvědčení, že rozhodnutí je jejich osobní volba, která nemá výraznější souvislost s akceptací nesezdaného soužití společností a ani okolností, jaký názor na nesezdané soužití mají jejich rodiče. Překvapilo mne, vzhledem k okolnosti, že kuřimský region si zachovává znaky venkovského regionu, že postojem rodičů ve volbě způsobu partnerského života je ovlivněno pouze 24 % z celkového počtu respondentů. Většina mužů zastává názor, že nesezdané soužití je jejich osobní volbou. Názor mužů je založen dle mého názoru na historicky přetrvávajícím přesvědčení, že rozhodnutí muže musí být v partnerském vztahu respektováno. Ženy se spíše přiklánějí k názoru, že žijí v nesezdaném soužití z důvodu respektování přání partnera. K životu v nesezdaném soužití přistupují pod vlivem touhy po soužití a často i citové závislosti na partnerovi.

Hypotéza č. 4

Nejméně 40 % respondentů žije v nesezdaném soužití z důvodu nedostupnosti vlastního bydlení.

V odpovědi na tuto otázku se víceméně respondenti obou pohlaví shodli. 50% respondentů z řad žen i mužů odpovědělo kladně (ano, spíše ano) a 50% respondentů záporně (spíše ne, ne). Hypotéza byla tedy potvrzena.

Zvážíme-li způsob bydlení, tak 35 respondentů bydlí v bytě či domě v podílovém spoluvlastnictví, kdy podíly na společném bydlení mají partneři stanoveny přímo ve smlouvě. Těchto respondentů se otázka nedostupnosti vlastního bydlení netýká. Dalších 14 respondentů bydlí v bytě či rodinném domě, který je ve vlastnictví pouze jednoho z partnerů, nájemní smlouvu s druhým s partnerů nemají ve většině případů uzavřenu. Zde by bylo vhodné uzavřít nájemní či podnájemní smlouvu. 16 respondentů žije v bytě či podnájmu v rodinném domě rodičů jednoho z partnerů. V tomto případě mají pouze 4 respondenti uzavřenu smlouvu o nájmu, případně podnájmu. 35 respondentů žije v podnájmu v pronajatém bytě či domě „cizích“ vlastníků. V těchto případech mají uzavřenu vždy nájemní či podnájemní smlouvu. Jedná se většinou o partnery, kteří svým příjmem nedosahují na poskytnutí hypotéky a nemohou si pořídit vlastní bydlení.

Hypotéza č. 5

Více než 50 % respondentů se domnívá, že nesezdané soužití má nedostatečnou právní ochranu.

Z uvedených výsledků vyplývá, že 66% respondentů si je vědoma, že nesezdané soužití nemá dostatečnou právní ochranu. O této skutečnosti je přesvědčeno celých 80 % žen a 52 % mužů. Vzhledem k okolnosti, že 82 % respondentů chce v budoucnu sňatek uzavřít, lze konstatovat, že nesezdané soužití je předstupněm k uzavření manželství. Respondenti jsou si ve většině případů nedostatečné právní ochrany nesezdaného soužití vědomi a po překonání překážek spojených s nedostupností vlastního bydlení, finanční nezávislostí či nějakou „osobní překážkou“ volí životní cestu v manželství. Domnívám se, že není třeba, aby byly učiněny kroky k tomu, aby nesezdané soužití mělo stejnou právní ochranu jako manželství. Každý má možnost volby. Pokud kdokoliv volí moderní formu nesezdaného soužití, musí počítat s určitým rizikem, kterou s sebou život ve zvolené formě svazku přináší a ne dovolávat se stejné právní ochrany a jistot, které se dostává tradiční formě partnerského svazku v podobě manželství.

4.7 Dílčí závěr

Co je vlastně spouštěcím momentem k uzavření manželství nebo z opačného pohledu důvodem nesezdaného soužití? I přes okolnost, že průzkum tuto okolnost nepotvrdil, stále zastávám názor, že nesezdaná soužití přímo souvisí s tolerancí společnosti. Lidé v těchto soužitích žijící nejsou v současné době společností zavrhováni a nesezdané soužití je společností všeobecně tolerováno. I když si to většina respondentů nepřipouští. Je nesporné, že v naší společnosti došlo v uplynulých dvaceti letech ke změnám společenských hodnot a preferencí. Osobně se domnívám, že nesezdaná soužití nesouvisí s poklesem hodnoty manželství, ale manželství zkrátka uzavírají lidé až v době, kdy k tomu osobnostně vyzrají a dospějí k názoru, že manželství oba z partnerů právně mnohem více zabezpečuje, a to jak v oblasti majetkové tak i vztahové a hlavně ocení i okolnost, že tato právní ochrana není zbytečná a pochopí důležitost právní jistoty manželství. I zde se dle mého názoru zobrazuje dřívější „vyspělost“ žen, neboť u naprosté většiny dotazovaných žen by spouštěcím

momentem k uzavření manželství byla situace související s „početím či porozením prvního dítěte“ a pokud setrvávají i nadále v nesezdaném soužití je to z důvodu respektování partnerových představ a názorů. A v neposlední řadě i nedostatku osobních argumentů.

Domnívám se, že by stálo za zvážení zavést do učebních osnov výuku týkající se vzájemných vztahů mužů a žen. Vedle moderního pojetí rovnoprávného vztahu muže a ženy, jejich rovnocenných práv na vzdělání, zaměstnání, postavení, rozdělení prací v rodině a dalších modernějších variant úspěšného soužití muže a ženy, by bylo třeba vrátit se k historicky prověřené skutečnosti, že muž je sice hlavou rodiny, ale žena je krkem, který s touto hlavou otáčí a k tomu potřebuje ovládat ty správné „nitě a nitky“ za které je třeba v pravý čas zatáhnout, abychom se mohli posunout vpřed.

5 Závěr

Ve své diplomové práci se zabývám formami rodinného života mladé generace s podrobnějším zaměřením na „nesezdané soužití“ v kuřimském regionu, kde pracuji jako matrikářka městského úřadu. Částečně navazuji na svoji bakalářskou práci na téma „Proměny rodiny“, kde jsem porovnávala prostřednictvím demografických dat (sňatečnost, porodnost, rozvodovost a úmrtnost) republikové údaje s údaji kuřimského regionu. K interpretaci na základě demografických dat jsem přistoupila z důvodu, že dle mého názoru s nesezdaným soužitím bezprostředně souvisí, neboť statistická data týkající se sňatečnosti, porodnosti a rozvodovosti nepřímo ovlivňují názory mladé generace a jejich tendenci žít v nesezdaném soužití.

V diplomové práci dále provádím kauzální výklad problematiky týkající se života v nesezdaném soužití. Podklady jsem čerpala přímo ze své osobní i pracovní zkušenosti. Jednotlivé příběhy byly napsány se souhlasem jednotlivců jichž se přímo týkají. Dále jsem provedla průzkum formou dotazníku. Kvantitativní data jsem podrobila následně kvalitativní analýze za účelem potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz. Problematika života v nesezdaných soužitích je různorodá, ale každý jedinec má možnost volby jaký způsob života si zvolí, zda cestu spojenou s manželstvím, či život v nesezdaném soužití. Vždyť pokud chceme v životě něčeho „velkého“ dosáhnout, musíme tomu nejdříve hodně obětovat a teprve poté, máme-li štěstí se úspěch dostaví. Učit se žít je celoživotní učební látka každého z nás. „Per aspera ad astra!“³⁵

Cílem mé diplomové práce bylo zmapovat situaci „nesezdaného soužití“ v kuřimském regionu, zjistit nakolik se jedná o „manželství na zkoušku“ a nakolik o alternativu k manželství. Lze konstatovat, že Kuřimský region si přes prudký vývoj dosud zachovává tradiční vztah k formám rodinného soužití. I přesto se „nesezdané soužití“ v regionu vyskytuje a jeho počet narůstá. Potvrdily se mi hypotézy, že více jak 80% respondentů, chce sňatek v budoucnu uzavřít, ale nejdříve chce žít s partnerem v „nesezdaném soužití“. Tato „fiktivní manželství“ jsou předstupněm, nikoliv alternativou k manželství. Manželství má u mladých lidí stále vysokou prestiž.

³⁵ „Přes překážky ke hvězdám!“

70% žen se domnívá, že dítě se má narodit do manželství a 50% respondentů žije v nesezdaném soužití z důvodu nedostupnosti vlastního bydlení. Dále 66% respondentů si je vědomo, že nesezdané soužití má nedostatečnou právní ochranu. Hypotéza týkající se vlivu akceptace nesezdaného soužití společností se nepotvrdila. Osobně se domnívám, že lidé si v dnešní liberální společnosti možnost tohoto vlivu nepřipouští.

Nesezdaná soužití jsou v našich podmínkách, troufám si říci pouze doplňujícím institutem, kterého využívají lidé dočasně, a to do doby než ukončí vzdělání, získají finanční nezávislost na rodičích, přesvědčí se, že „ten“ je tím pravým či „ta“ je tou pravou a v neposlední řadě osobně vyzrají, jsou schopni uživit rodinu z vlastních příjmů a zajistit si samostatné bydlení. Jen pro malou část ze současných mladých lidí je „nesezdané soužití“ celoživotní volbou. S mládím souvisí i touha experimentovat, žít tak nějak nově a ne v zajetých kolejích. Jedním z projevů tohoto mladého přístupu je i život v nesezdaném soužití. S narůstající „dospělostí“ a „zralostí“ vyhledávají potom tradiční formy partnerských svazků, které naleznou v manželství. Na závěr si dovoluji citovat Pascala Blaira:

***„ Ke štěstí směřují všichni lidé bez výjimky,
nehledě na cesty, po nichž se za ním vydávají.
Jejich cíl je stejný.“***

Resumé

Ve své diplomové práci se zabývám analýzou proměn rodinného soužití na základě demografických údajů s podrobnějším zaměřením na nesezdané soužití.

V první části diplomové práce popisují vztah muže, ženy a rodinné soužití z pohledu historie. Dále se zabývám jejich proměnou v současné společnosti, související s proměnou hodnot.

Druhá kapitola je zaměřena na podoby nesezdaného soužití a porovnání nesezdaného soužití a manželství z hlediska práva. Nedílnou součástí je i morální a sociální pohled na nesezdané soužití.

Ve třetí části je analyzováno rodinné soužití v kuřimském regionu na základě demografických údajů, vystihnuty důvody nesezdaného soužití a popsána vybraná problematika nesezdaného soužití vybraného regionu.

Ve čtvrté části provádím průzkum okolností vedoucích k nesezdanému soužití v daném regionu. Na základě výsledků dotazníkového šetření kvantitativní data podrobují kvalitativní analýze s cílem potvrdit dané hypotézy.

Cílem diplomové práce bylo zmapovat situaci „nesezdaného soužití“ v kuřimském regionu, zjistit nakolik se jedná o „manželství na zkoušku“ a nakolik o alternativu k manželství. Praktický význam své práce vidím v možnosti využití výsledků v komunitním plánování kuřimského regionu a ve využití získaných údajů ve výchovné a poradenské činnosti zaměřené na problematiku nesezdaného soužití nejen daného regionu.

Anotace

Nesezdané soužití – sociální a právní aspekty.

Ve své diplomové práci jsem se zabývala formami rodinného života mladé generace s podrobnějším zaměřením na „nesezdané soužití“ v kuřimském regionu. Zabývala jsem se problematikou muže a ženy žijícími v nesezdaném soužití, postavením jejich nezletilých dětí a okolnostmi ovlivňujícími rodinné chování dnešní mladé generace.

V empirické části jsem podrobila analýze vybranou problematiku nesezdaného soužití. Dále jsem provedla průzkum metodou dotazníku a volného rozhovoru zaměřený na okolnosti, které ovlivňují rodinné chování dnešní mladé generace.

Praktické využití zpracovaných dat vidím v možnosti zapracování výsledků do komunitního plánování kuřimského regionu a v informační a poradenské činnosti pro občany.

Klíčová slova:

Demografické charakteristiky, kuřimský region, nesezdané soužití, motiv, manželství, právní vztahy, majetkové vztahy, bydlení, rodičovská péče.

Annotation

Unmarried cohabitation - social and legal aspects.

In my Masters Diploma Thesis I deal with the family life forms of the young generation with a more detailed focus on "Unmarried cohabitation" in Kuřim's region. The aim of this work was analysis of issues of men and women living in unmarried cohabitation, and to monitor the role of their underage children and factors influencing family behavior of today's young generation.

In the empirical part, I made the analysis of selected issues of unmarried cohabitation. Next I made a research using a questionnaire and free discussion focused on the circumstances which affect a family behavior of today's young generation.

This Masters Diploma Thesis has a practical usage in the incorporation of results into the community planning in Kuřim's region and in informative and advisory activities for the citizens.

Keywords

Demographical characteristics, Kuřim's region, unmarried cohabitation, motive, marriage, legal relations, property relations, living, parental care.

Seznam použité literatury

1. ATKINSON, R. L., et al. *Psychologie*. 2.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.
2. FRANCOVÁ, M., et al. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 1. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2008, ISBN 978-80-7357-350-8.
3. GREGOROVÁ, Z., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Nesezdané soužití v právním řádu ČR*, Právní rozhledy, 1998, č.5.
4. HAMPLOVÁ, D., et.al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-87-7.
5. HAMPLOVÁ, D. *Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*. SÚAV ČR. 2003. ISBN 80-7330-029-X.
6. HLAVSA, Z., et al. *Pravidla českého pravopisu*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0475-0.
7. HOLUB, M., et al. *Zákon o rodině - komentář*. 8. vyd. Praha: Linde. 2007. ISBN 978-80-7201-668-6.
8. HORSKÁ, P., et al. *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*. Praha: Panorama,1990.
9. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno. Doplněk 2006.
10. HUNGR, P. *Teorie práva 2*. 1. vyd. Brno: IMS, 2006.
11. KEJDOVÁ, M. *Právo a bezpečnostní politika*. 2. opravené vyd. Brno: IMS, 2007.
12. KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. 1. vyd. Praha: Computer Press. 2002. ISBN 80-7226-365-X.
13. KOHOUTEK, R. *Metoda dotazníku pro pedagogy*. Brno: CERM akademické nakladatelství. 1998.
14. KUCHAROVÁ, V., et al. *Předpoklady sňatkového a rodinného chování mladé generace*. Praha: VÚPSV. 1999.

15. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha: Slon. 1997. ISBN 80-85850-24-9.
16. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina*. 1. vyd. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
17. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 1. vyd. Praha: SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
18. RADVAN, E. *Poznámky k vypracování odborného textu*. Brno: IMS, 2007.
19. RADVAN, E., VAVŘÍK, M. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: IMS, 2009.
20. RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou?* 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.
21. ŘEZÁNKOVÁ, H. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. Praha : Professional Publishing, 2007.
22. VESELÁ, R., et al. *Rodina a rodinné právo*. 2. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA, ISBN 80-86432-93-9.
23. KREJČOVÁ, L. *Proměny rodiny*. Bakalářská práce. 2008.
24. *Zákon č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních lidských práv svobod jako součást ústavního pořádku ČR.*
25. *Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, v platném znění.*
26. *Občanský zákoník a související předpisy*. UZ 751. Ostrava – Hrabůvka. SAGIT, a.s., 2009.
27. Interní materiál Městského úřadu Kuřim, *Strategický plán rozvoje města Kuřim*. 1. vyd. Kuřim: Městský úřad, 2005.
28. Interní statistické materiály MěÚ Kuřim, OSVV, matrika.
29. <http://www.czso.cz>
30. <http://www.brno.czso.cz>
31. <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/0001-09-2009-0400>
32. www.rodina.cz/clanek2465.htm

Seznam příloh

1. Dohoda o výživném mezi druhem a družkou
2. Dohoda o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví
3. Zápis o uznání otcovství k nenarozenému dítěti souhlasným prohlášením rodičů
4. Zápis o uznání otcovství k narozenému dítěti souhlasným prohlášením rodičů
5. Poučení pro rodiče
6. Žaloba na určení otcovství
7. Plná moc
8. Nájemní smlouva

Seznam tabulek

TAB. 1.2.1 MANŽELSTVÍ ČR.....	7
TAB. 1.2.2 NAROZENÍ ČR.....	7
TAB. 1.2.3 ROZVODY ČR.....	8
TAB. 3.1.1 MANŽELSTVÍ V REGIONU.....	31
TAB. 3.1.2 NAROZENÍ V REGIONU.....	32
TAB. 3.1.3 NAROZENÍ MIMO MANŽELSTVÍ V SOUVISLOSTI S UZNÁNÍM OTCOVSTVÍ V POROVNÁNÍ S POČTEM SOUHLASNÝCH PROHLÁŠENÍ O URČENÍ OTCOVSTVÍ.....	33
TAB. 3.1.4 ROZVODY V REGIONU	34
TAB. 4.5.1 – OTÁZKA Č. 3.....	47
TAB. 4.5.2 – OTÁZKA Č. 4.....	48
TAB. 4.5.3 – OTÁZKA Č. 5.....	49
TAB. 4.5.4 – OTÁZKA Č. 6	50
TAB. 4.5.5 – OTÁZKA Č. 7.....	51
TAB. 4.5.6 – OTÁZKA Č. 8.....	52
TAB. 4.5.7 – OTÁZKA Č. 9.....	53
TAB. 4.5.8 – OTÁZKA Č. 10.....	54
TAB. 4.5.9 – OTÁZKA Č. 11.....	55
TAB. 4.5.10 – OTÁZKA Č. 12.....	56
TAB. 4.5.11 – OTÁZKA Č. 13.....	57
TAB. 4.5.12 – OTÁZKA Č. 14.....	58
TAB. 4.5.13 – OTÁZKA Č. 15.....	59
TAB. 4.5.14 – OTÁZKA Č. 16.....	59
TAB. 4.5.15 – OTÁZKA Č. 17.....	61

Seznam grafů

GRAF 4.5.1 – OTÁZKA Č. 3	47
GRAF 4.5.2 – OTÁZKA Č.4	48
GRAF 4.5.3 – OTÁZKA Č. 5	49
GRAF 4.5.4 – OTÁZKA Č. 6	50
GRAF 4.5.5 – OTÁZKA Č. 7	51
GRAF 4.5.6 – OTÁZKA Č. 8	52
GRAF 4.5.7 – OTÁZKA Č. 9	53
GRAF 4.5.8 – OTÁZKA Č. 10	54
GRAF 4.5.9 – OTÁZKA Č. 11	55
GRAF 4.5.10 – OTÁZKA Č. 12	56
GRAF 4.5.11 – OTÁZKA Č. 13	57
GRAF 4.5.12 – OTÁZKA Č. 14	58
GRAF 4.5.13 – OTÁZKA Č. 15	59
GRAF 4.5.14 – OTÁZKA Č. 16	60
GRAF 4.5.15 – OTÁZKA Č. 17	61

Dohoda o výživném mezi druhem a družkou¹

Dohoda o výživném, kterou níže uvedeného dne, měsíce a roku uzavřeli níže uvedení účastníci:

1. Pan, nar.:, trvale bytem, a
2. paní, nar.:, trvale bytem

I.

Pan se zavazuje poskytovat paní výživné ve výši ,- Kč měsíčně v hotovosti k jejím rukám, se splatností vždy k 5. dni v měsíci předem, a to po dobu, co bude paní osobně celodenně pečovat o jejich společné dítě

II.

Paní tento závazek přijímá.

V Kuřimi dne

.....

podpis

.....

podpis

¹ Druh a družka mohou uzavřít dohodu o výživném podle občanského zákoníku a to buď jako nepojmenovanou smlouvu nebo smlouvu o důchod. V případě smlouvy o důchod je nutné, aby smlouva byla uzavřena písemně a doba poskytování výživného byla sjednána doživotně nebo jinak na dobu neurčitou, t.j. např. pro dobu „osobní péče o dítě“ nebo pro dobu „co budeme spolu“ (§ 842 OZ)

Dohoda o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví²

Dohoda o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, kterou níže uvedeného dne, měsíce a roku uzavřeli níže uvedení účastníci:

1. Pan, nar.:, trvale bytem, a
2. paní, nar.:, trvale bytem

I.

Pan a paní jsou na základě svého prohlášení a na základě darovací smlouvy ze dne podílovými spoluvlastníky každý k ideální jedné polovině vzhledem k celku osobního automobilu Škoda Fabia, šedá metalíza, rok výroby 2006, SPZ 2B7 52 57.

II.

Účastníci této dohody prohlašují, že se dohodli, že se jejich podílové spoluvlastnictví k osobnímu automobilu blíže popsanému v odstavci I. této dohody zrušuje.

III.

Účastníci této dohody prohlašují, že se dohodli, že se zrušené podílové spoluvlastnictví vypořádá tak, že osobní automobil blíže popsáný v odstavci I. této smlouvy bude nadále ve výlučném vlastnictví pana

Pan se zavazuje vyplatit paní v hotovosti částku ve výši Kč, která odpovídá hodnotě jejího spoluvlastnického podílu na předmětném osobním automobilu, a to do 15 dnů od podpisu této dohody.

IV.

Účastníci této dohody prohlašují, že tímto je jejich zrušené podílové spoluvlastnictví vypořádáno a že vůči sobě nemají další nároky.

V.

Účastníci této dohody prohlašují, že tato dohoda byla sepsána po vzájemném projednání, nikoli v tísní a za nápadně nevýhodných podmínek, že si ji důkladně přečetli a že s jejím obsahem souhlasí. Na důkaz připojují své podpisy.

V Kuřimi dne

.....
podpis

.....
podpis

² Spoluvlastníci se mohou dohodnout o zrušení spoluvlastnictví a vzájemném vypořádání. Každý ze spoluvlastníků je povinen vydat ostatním na požádání potvrzení o tom, jak se vypořádali, nebyla-li dohoda uzavřena písemně (§ 141 OZ)

M ě s t s k ý ú ř a d K u ř i m
Odbor správní a vnitřních věcí
Jungmannova 968, 664 34 K u ř i m

č.j. :

Z Á P I S

o určení otcovství k narozenému dítěti souhlasným prohlášením rodičů, ve smyslu ustanovení § 52 zák. č. 94/1963 Sb., zákona o rodině, ve znění pozdějších předpisů, sepsaný dne před matričním úřadem v Kuřimi.

Dostavili se:

OTEC:

Jméno, popř. jména,
příjmení (popř. rodné):

Datum narození:

Rodné číslo:

Místo narození:

Okres/stát:

Místo trvalého pobytu:

Okres/stát:

Státní občanství:

Jiná forma pobytu na
území České republiky,
jde-li o cizince (od kdy –
do kdy):

Totožnost prokázána:
(jakým dokladem, vydán
kdy, kým, platný do):

MATKA:

Jméno, popř. jména,
příjmení (popř. rodné):

Datum narození:

Rodné číslo:

Místo narození:

Okres/stát:

Rodinný stav:

Datum PM rozvodu:

Datum ovdovění:

Místo trvalého pobytu:

Okres/stát:

Státní občanství:

Jiná forma pobytu na
území České republiky,
jde-li o cizinku (od kdy
– do kdy):

Totožnost prokázána:
(jakým dokladem, vydán
kdy, kým, platný do):

Souhlasně prohlašují,

že otcem dítěte pohlaví ženského*/mužského* , narozené dne
.....
v , které je zapsáno v knize narození matričního úřadu
....., ve svazku , ročník , str., poř. č.

je výše uvedený pan

Rodiče se dohodli, aby dítě užívalo příjmení:

.....

Rodiče se dohodli, aby dítě užívalo dosavadní jméno, popř. jména* , tj.

.....

Rodiče prohlašují, že k uvedenému dítěti dosud neurčili otcovství před jiným matričním úřadem ani soudem.

Dosud péči o uvedené dítě zajišťovali rodiče společně*/ pouze matka*/ pouze zde uvedený otec*/ jinak*.

Dítě je v péči matky.

Dávky státní sociální podpory jsou vypláceny matce*/ zde uvedenému otci* (§ 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů).

Poučení: Přestupku se dopustí ten, kdo

- úmyslně uvede nesprávný nebo neúplný údaj správnímu orgánu a nebo mu požadovaný údaj zatají, ač má povinnost takový údaj uvést;
- úmyslně uvede nesprávný nebo neúplný údaj správnímu orgánu anebo mu požadovaný údaj zatají za účelem získání neoprávněné výhody (§ 21 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů).

Předložené doklady:

Potvrzujeme, že jsme každý dnešního dne převzali jeden výtisk informace související s právy a povinnostmi rodičů, kteří činí souhlasné prohlášení o určení otcovství k nenarozenému dítěti.

Potvrzujeme, že jsme každý dnešního dne převzali jedno vyhotovení tohoto zápisu o určení otcovství.

Přečteno a podepsáno:

.....
podpis otce dítěte

.....
podpis matky dítěte

.....
razítko a podpis tlumočnicka
*nehodící se škrtněte

.....
razítko a podpis matrikáře

M ě s t s k ý ú ř a d K u ř i m
Odbor správní a vnitřních věcí
Jungmannova 968, 664 34 K u ř i m

č.j. :

Z Á P I S

o určení otcovství k dosud nenarozenému dítěti souhlasným prohlášením rodičů před matričním úřadem v Kuřimi ve smyslu ustanovení § 53zák. č. 94/1963 Sb., zákona o rodině, ve znění pozdějších předpisů, sepsaný dne

Dostavili se:

Otec:

Jméno, popř. jména,
příjmení (popř. rodné):

Datum narození:

Rodné číslo:

Místo narození:

Okres/stát:

Místo trvalého pobytu:

Okres/stát:

Státní občanství:

Jiná forma pobytu na
území České republiky,
jde-li o cizince (od kdy –
do kdy):

Totožnost prokázána:
(jakým dokladem, vydán
kdy, kým, platný do):

MATKA:

Jméno, popř. jména,
příjmení (popř. rodné):

Datum narození:

Rodné číslo:

Místo narození:

Okres/stát:

Rodinný stav:

Datum PM rozvodu:

Datum ovdovění:

Místo trvalého pobytu:

Okres/stát:

Státní občanství:

Jiná forma pobytu na
území České republiky,
jde-li o cizinku (od kdy
– do kdy):

Souhlasně prohlašuji,

že otcem dosud nenarozeného dítěte je výše uvedený pan (jméno/jména a příjmení)

.....
Rodiče se dohodli, aby dítě užívalo jméno, popř. jména:* a příjmení:

syn

dcera

Rodiče prohlašují, že k určení otcovství k dosud nenarozenému dítěti před jiným matričním úřadem ani soudem dosud nedošlo.

Máme spolu již tyto děti – jméno a příjmení, datum a místo narození – doloženo rodným listem*/ ověřeno úřední cestou* - - -

Poučení: Přestupku se dopustí ten, kdo

- úmyslně uvede nesprávný nebo neúplný údaj správnímu orgánu a nebo mu požadovaný údaj zatají, ač má povinnost takový údaj uvést;
- úmyslně uvede nesprávný nebo neúplný údaj správnímu orgánu a nebo mu požadovaný údaj zatají za účelem získání neoprávněné výhody (§ 21 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů).

Předložené doklady:

Těhotenský průkaz vydán kým:

Doklad o zániku manželství, vystavený kým, ze dne, čj., právní moc:

Potvrzení o rodinném stavu matky vydané kým, ze dne, nelze-li zjistit tento údaj z dokladu totožnosti:

Úmrtní list manžela matky dítěte: - - -

Potvrzujeme, že jsme každý dnešního dne převzali jeden výtisk informace související s právy a povinnostmi rodičů, kteří činí souhlasné prohlášení o určení otcovství k nenarozenému dítěti

Potvrzujeme, že jsme každý dnešního dne převzali jedno vyhotovení tohoto zápisu o určení otcovství.

Přečteno a podepsáno:

.....
podpis otce dítěte

.....
podpis matky dítěte

.....
razítko a podpis tlumočníka

.....
razítko a podpis matrikáře

*nehodící se škrtněte

Informace pro rodiče při souhlasném prohlášení rodičů o určení otcovství

Na základě souhlasného prohlášení rodičů získává muž, který byl takto určen jako otec dítěte, rodičovskou zodpovědnost k dítěti. Podmínkou pro nabytí rodičovské zodpovědnosti je, že muž určený jako otec dítěte má plnou způsobilost k právním úkonům. V případě souhlasného prohlášení o určení otcovství k dosud nenarozenému dítěti jsou účinky souhlasného prohlášení vázány na podmínku, že se dítě narodí živé. Rodičovská zodpovědnost je souhmem práv a povinností rodiče při péči o nezletilé dítě, zejména při péči o jeho zdraví a jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, při zastupování nezletilého dítěte a při správě jmění dítěte. Součástí rodičovské zodpovědnosti je také vyživovací povinnost rodiče k dítěti, která trvá až do doby, dokud dítě není schopno se samo žít. Rodič je povinen plnit vyživovací povinnost podle svých možností, schopností a majetkových poměrů. Při určení rozsahu vyživovací povinnosti rodičů se přihlíží také k tomu, který z rodičů a v jaké míře o dítě osobně pečuje. Dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.

Nežijí-li rodiče nezletilého dítěte spolu a nedohodnou-li se o úpravě výchovy a výživy dítěte, může soud i bez návrhu rozhodnout, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů soud sleduje především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vlohy, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů. Dbá na to, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi a právo druhého rodiče, jemuž nebude dítě svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti. Soud přihlédne rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte, výchovné schopnosti a odpovědnosti rodiče, stabilitě budoucího výchovného prostředí, ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem, k citovým vazbám dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné a též k hmotnému zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů. Při určení výživného na dítě přihlédne soud k odůvodněným potřebám dítěte, jakož i k schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného rodiče.

Otec dítěte, za kterého není matka dítěte provdána, je povinen matce po dobu dvou let přispívat přiměřeně na úhradu její výživy, jakož i na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím. Muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů, může své otcovství před soudem popřít, avšak jen pokud je vyloučeno, že by mohl být otcem dítěte a dokud neuplyne šest měsíců ode dne, kdy bylo takto otcovství určeno. V případě, že bylo takto určeno otcovství k dítěti dosud nenarozenému, neskončí lhůta pro popření otcovství před uplynutím šesti měsíců od narození dítěte. Také matka dítěte může ve stejné lhůtě popřít, že je otcem dítěte muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů.

Jestliže uplynula lhůta stanovená pro popření otcovství jedním z rodičů, může podat návrh na popření otcovství proti otci, matce a dítěti nejvyšší státní zástupce, vyžaduje-li to zájem dítěte. Před uplynutím lhůty stanovené pro popření otcovství může nejvyšší státní zástupce podat návrh na popření otcovství muže, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů, ale který nemůže být otcem dítěte, je-li to ve zřejmém zájmu dítěte a v souladu s ustanoveními zaručujícími základní lidská práva.

Žaloba na určení otcovství³ (§ 54 a násl. zákona o rodině)

Okresnímu soudu Brno-venkov

Údolní 11

Brno

Žalobkyně:, nar....., povolání....., bytem

Žalovaný:, nar....., povolání....., bytem

Věc: Žaloba na určení otcovství

I.

Dne se mi s nesezdaného soužití se žalovaným panem Narodila nezletilý (á), který (á) se mnou žije ve společné domácnosti. Otcovství k nezletilému(é) dosud nebylo určeno.

Důkaz: rodný list nezletilého(é)
výslech žalobce

II.

Za otce nezletilého(é) považuji žalovaného S žalovaným jsem žila ve společné domácnosti v době od..... do V uvedené době jsem se mimo žalovaného s žádným jiným mužem intimně nestýkala. Když jsem žalovaného o svém těhotenství informovala, sdělil mi, že otcovství k dítěti, které jsem očekávala určíme souhlasným prohlášením o určení otcovství na matrice a po narození dítěte uzavřeme manželství. K určení otcovství souhlasným prohlášením však před narozením dítěte nedošlo. Žalovaný se ještě před narozením dítěte odstěhoval. Po narození jsem žalovaného informovala o narození našeho dítěte, ten se však ke svému otcovství dosud nevyjádřil. Rovněž na výživu dítěte ničím nepřispěl. Jaké jsou jeho majetkové poměry mi není známo. Já jsem na mateřské dovolené a pobírám pouze rodičovský příspěvek ve výši Kč. Žádnou další vyživovací povinnost nemám.

Důkaz: výslech účastníků
doklad o příjmech žalobkyně

³ Narodilo-li se dítě mimo manželství a nedošlo-li k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů dítěte, může dítě, matka i muž, který o sobě tvrdí, že je otcem, navrhnout, aby otcovství určil soud. Za otce se v takovém případě považuje muž, který s matkou dítěte souložil v době, ve které neprošlo od narození dítěte méně než 180 a více než 300 dnů, pokud jeho otcovství závažné okolnosti nevyklučují. S řízením o určení otcovství je spojení řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, tj. zejména výchovy a výživy.

III.

Protože žalovaný odmítá přiznat otcovství k nezletilému(é), navrhuji, aby soud vynesl tento **r o z s u d e k**

**Určuje se, že žalovaný je otcem nezletilého(é), nar....., z matky
Nezletilý se svěřuje do výchovy matky.Otec je povinen přispívat na výživu
nezletilého(é) měsíčně částkou ve výši, - Kč předem vždy k 5. dni v měsíci,
počínaje dnem**

Žalovaný je povinen uhradit žalobkyni náklady na řízení do tří dnů od právní moci rozhodnutí.

V Kuřimi dne

.....
podpis žalobkyně

Generální plná moc⁴

Zmocňuji tímto paní, r.č....., bytem, aby mne v plném rozsahu bez jakéhokoli omezení zastupovala a činila za mne mým jménem všechny právní úkony kromě těch, které ze zákona vyžadují zvláštní plnou moc.

V Kuřimi dne

.....

jméno a příjmení

r.č.

adresa

Plná moc

Zmocňuji tímto paní, r.č....., bytem, aby mne podle § 463 OZ odmítla dědictví po mém otci panu, nar., posledně bytem, který zemřel dne

V Kuřimi dne

.....

jméno a příjmení

r.č.

adresa

⁴ Generální plná moc opravňuje ke všem úkonům mimo těch, které vyžadují zvláštní plnou moc. Takovýmto úkonem je například podle § 463 odst. 2 OZ odmítnutí dědictví (viz druhá plná moc). Rozsah zmocněncova oprávnění musí být v plné moci vždy uveden.

SMLOUVA O NÁJMU BYTU

Smluvní strany:

1. Pan, r.č.
trvale bytem, 664 34 Kuřim
- dále jen "**pronajímatel**", na straně jedné
2. Pan, r.č.
trvale bytem, 664 34 Kuřim
- dále jen "**nájemce**", na straně druhé

uzavírají v souladu s ustanovením § 685 a násl. ust. občanského zákoníku, ve znění pozdějších změn a doplňků, smlouvu o nájmu bytu t a k t o :

1.

Předmět smlouvy

- 1.1 Předmětem této smlouvy je nájem bytu č./...., 2+kuchyňský kout s příslušenstvím – předsiň, koupelna + WC, lodžie, sklep , umístěný ve nadzemním podlaží domu č. o celkové výměře m2 za podmínek dále uvedených.
- 1.2 Pronajímatel přenechává výše uvedený byt nájemci k bydlení.
- 1.3 Nájemce se zavazuje
- 1.4 Nájemci z této smlouvy vyplývají povinnosti

2.

Nájemné a úhrada za plnění spojená s užíváním bytu

- 2.1 Nájemné za užívání bytu bylo sjednáno dohodou ve výši,- Kč (slovy:) ze jeden kalendářní měsíc.
- 2.2 Spolu s nájemným je nájemce povinen platit náklady na služby poskytované v souvislosti s užíváním bytu v výši Kč (slovy
- 2.3 Nájemce se zavazuje platit pronajímateli nájemné a náklady na služby měsíčně, a to nejpozději do posledního dne kalendářního měsíce, za který se platí nájemné. Nezaplatí-li nájemce nájemné nebo úhradu za služby do pěti dnů po tomto termínu, je povinen zaplatit pronajímateli poplatek z prodlení (dle § 2 nařízení vlády ČR č. 142/1994 Sb.) ve výši 2,5 promile dlužné částky za každý den prodlení, nejméně však 25,- Kč za každý i započatý měsíc prodlení.
- 2.4 Povinnost platit nájemné a úhradu za služby vzniká dnem vzniku nájmu a končí dnem zániku nájmu, a to bez ohledu na okamžik nastěhování.

3.

Práva a povinnosti nájemce

- 3.1 Spolu s nájemcem mají právo byt užívat členové rodiny, popř. i osoby, které žijí s nájemcem ve společné domácnosti
- 3.2 Nájemce je povinen písemně oznámit pronajímateli veškeré změny v počtu osob, které žijí s nájemcem v bytě, a to do 15 dnů ode dne, kdy ke změně došlo. V písemném oznámení nájemce uvede jména, příjmení, data narození a státní příslušnost těchto osob.
- 3.3 Nájemce je oprávněn užívat v domě společné prostory, přístupné všem nájemcům (např. vchody, chodby, schodiště, sušárna), a to tak, aby respektoval i stejná práva ostatních nájemců při užívání těchto společných prostor.
- 3.4 Nájemce se zavazuje, že bude byt, společné prostory a zařízení domu užívat řádným způsobem a zachovávat dobré mravy, jakož i požívat plnění, jejichž poskytování je s užíváním bytu spojeno (§ 688 obč. zák.).
- 3.5 Opakované porušování domovního řádu nebo dobrých mravů (§3 odst.1 obč.zák.), kterého by se nájemce dopouštěl i přes písemnou výstrahu, bude pronajímatel posuzovat jako výpovědní důvod dle § 711, odst.2, občanského zákoníku. Výpovědním důvodem je i hrubé porušování povinností vyplývajících z nájmu bytu.
- 3.6 Nájemce je povinen se postarat o včasné provádění drobných oprav a běžnou údržbu bytu a hradit náklady s tím spojené. Nepostará-li se o to nájemce, má právo tak učinit pronajímatel, po předchozím upozornění nájemce, na svůj náklad sám a požadovat od něj náhradu. Co se považuje za drobné opravy bytu a za náklady spojené s běžnou údržbou bytu stanoví nařízení vlády č. 258/1995 Sb.ve znění pozdějších předpisů, kterým se provádí občanský zákoník
- 3.7 Nájemce není oprávněn provádět v bytě stavební úpravy, ani jiné podstatné změny, bez předchozího písemného souhlasu pronajímatele.
- 3.8 Nájemce je povinen oznámit bez zbytečného odkladu pronajímateli potřebu těch oprav v bytě, které má provést pronajímatel a umožnit jejich provedení, jinak odpovídá za škodu, která nesplněním této povinnosti vznikla. Nájemce má právo, v případě, že pronajímatel neodstraní závady bránící řádnému užívání bytu nebo jimiž je výkon nájemcova práva ohrožen, po předchozím upozornění pronajímatele závady odstranit v nezbytné míře a požadovat od něj náhradu účelně vynaložených nákladů. Právo na náhradu musí uplatnit u pronajímatele bez zbytečného odkladu. Právo zanikne, nebylo-li uplatněno do šesti měsíců od odstranění závad.
- 3.9 Nájemce je povinen odstranit závady a poškození, která způsobil v domě (bytě) sám, nebo ti, kteří s ním bydlí. Nestane-li se tak, má pronajímatel právo po předchozím upozornění nájemce závady a poškození na své náklady odstranit a požadovat od nájemce náhradu.
- 3.10 Nájemce může souhlas s prováděním stavebních úprav a jiných podstatných změn v bytě pronajímatelem odepřít jen z vážných důvodů. Provádí-li pronajímatel takové úpravy na příkaz příslušného orgánu státní správy, je nájemce povinen jejich provedení umožnit, jinak odpovídá za škodu, která nesplněním této povinnosti vznikla.
- 3.11 Práva a povinnosti nájemce platí přiměřeně i na ostatní osoby dle článku 4. odst. 4.1 této smlouvy.

4.

Práva a povinnosti pronajímatele

- 4.1 Pronajímatel je povinen udržovat byt a jeho příslušenství v takovém stavu, aby byly způsobilé k řádnému užívání.
- 4.2 Pronajímatel je povinen zajistit nájemci plný a nerušený výkon práv spojených s užíváním bytu.
- 4.3 Pronajímatel je oprávněn provádět stavební úpravy bytu a jiné podstatné změny v bytě pouze se souhlasem nájemce.

5.

Závěrečná ujednání

- 5.1 Tato smlouva, jakož i práva a povinnosti vzniklé na základě této smlouvy nebo v souvislosti s ní, se řídí zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění
- 5.2 Nájem bytu zanikne: písemnou dohodou mezi pronajímatelem a nájemcem
- 5.3 V případě skončení nájmu je nájemce povinen uvést byt do původního stavu, pokud se nájemce a pronajímatel nedohodli jinak.
- 5.4 Pokud v této smlouvě není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy z ní vyplývající příslušnými ustanoveními občanského zákoníku a příslušnými obecně závaznými právními předpisy.
- 5.5 Smlouvu je možno měnit či doplňovat jen písemnými dodatky.
- 5.6 Smlouva se vyhotovuje ve třech stejnopisech, z nichž jeden obdrží nájemce a dva pronajímatel.
- 5.7 Smlouva nabývá platnosti dnem podpisu smluvních stran s účinností od

V Kuřimi dne :

.....
pronajímatel

.....
nájemce